



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

1

בפני כבוד השופט כמאל סעב

התובעים

1. פלוני
2. המוסד לביטוח לאומי

נגד

הנתבעות

1. מדינת ישראל
2. מועצה אזורית מגילות ים המלח

ב"כ התובע 1 עו"ד אפרים גלסברג ועו"ד גב' הילה יד שלום ואח'
ב"כ התובע 2 : עו"ד גב' עמית ארד קמיל
ב"כ נתבעת 1 : עו"ד גב' דנית פרייסלר מפרקליטות מחוז חיפה – אזורי
ב"כ נתבעת 2 : עו"ד הוד, סוקול ושות'

פסק דין

מבוא:

1. תביעה זו עניינה נפילתו של התובע, יליד 1985, לבולען בעומק של כ- 15 מטר.

ביום 17.4.09 טייל התובע ביחד עם חבריו באזור ים המלח - מצפה שלם, מזרחה לכביש 90, כשבמהלך הטיול נפער תחת רגליו בולען לתוכו הוא נפל.

2. התובע נפל לתחתית הבולען, איבד את הכרתו, וחולץ באמצעות מסוק ע"י יחידות חילוץ של צה"ל, המשטרה והמועצה האזורית מגילות ים המלח – (להלן: "נתבעת 2" או "המועצה").



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

לאחר פעולות החייאה וטיפול ראשוני הועבר התובע במצב קשה לבי"ח הדסה באמצעות מסוק, כשהוא מונשם ומורדם.

הצדדים:

3. הנתבעת 1 הינה מדינת ישראל (להלן: "המדינה"), כאשר לפי הנטען בתביעה, היא אחראית בין השאר על יישום החלטות הממשלה וקביעת מדיניות, ובזמן הרלוונטי לתביעה היתה מופקדת על סוגיית ים המלח ותופעת הבולענים שנוצרה עקב ירידת מפלס מי ים המלח, כמו כן נתבעת 1 באמצעות זרועותיה השונות (לרבות מנהל מקרקעי ישראל, רשות הפיתוח והממונה על הרכוש הממשלתי הנטוש ביהודה ושומרון), הנה הבעלים והמחזיק של המקרקעין נשוא התביעה והמוסמכת לניהול המקרקעין שבהם אירעה הנפילה לבולען, הכל כנטען בתביעה.

4. נתבעת 2 – המועצה הנה רשות מקומית, המשתרעת לאורך צפון ים המלח והירדן התחתון, אשר הוקמה עפ"י דין ובשטח שיפוטה נמצא הבולען; לתוכו נפל התובע, זאת כנטען בתביעה.

5. יוער כבר כאן כי בדיון שהתנהל בפניי ביום 6.12.17, ניתנה החלטה לפיה דחיתי את התביעה, ככל שהיא מתייחסת לנתבעת 3 - ההסתדרות הציונית וזאת בהתאם להסכמת הצדדים.

6. זאת ועוד נתתי תוקף של החלטה לדברי עו"ד צמרת ועו"ד הגב' וולך במישור היחסים בינם לבין עצמם, זאת בהתאם לבקשתם ולעמדת יתר הצדדים, כך שההודעה לצד ג' שהוגשה כנגד מגדל חברה לביטוח בע"מ - (להלן: "מגדל"), ע"י נתבעת 3 וכן ההודעה לצדדים רביעיים שהוגשה מטעם מגדל, ואשר לפיה ההודעות נדחו.

רקע:

7. כנטען בכתב התביעה, ביום 17.4.09, בשעות אחה"צ, במהלך טיול באזור מצפה שלם, מזרח לכביש 90, נפערה לפתע הקרקע תחת רגלי התובע והוא נפל לבולען בעומק של כ- 15 מטר (להלן: "התאונה").



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

8. התובע נפל לתחתית הבולען, איבד הכרתו, ונפגע בכל חלקי גופו. למקום הוזעקו יחידות
חילוץ של צה"ל, המשטרה והמועצה, שחילצו את התובע באמצעות מסוק, ולאחר פעולות
החייאה וטיפול ראשוני הועבר במצב קשה לבי"ח הדסה, גם באמצעות מסוק כשהוא
מונשם ומורדם.

5

9. התובע אושפז במחלקת טיפול נמרץ, נערכה לו בדיקת CT שממצאה העלו כי התובע
סובל מדימומים תוך מוחיים, שברים בחוליות הגב, שברים בצלעות 6 מימין ו- 12
אחורית, נקז בבית החזה, קונטוזיות ריאתיות, תפליטים פלאורליים ושבר מרוסק
בחוליה 2L עם לחץ על השק התקאלי - ראו בדיקת CT מיום 17.4.09 שסומנה ג'.

10

10. התובע היה מאושפז במחלקת טיפול נמרץ במשך 14 ימים, לאחר מכן הועבר ביום 3.5.09
למחלקה אורתופדית וביום 7.5.09 עבר ניתוח מורכב וממושך בעמוד השדרה בהרדמה
כללית.

14

11. ביום 14.5.09 שוחרר התובע מבית החולים והועבר לבית לוינשטיין להמשך טיפול
שיקומי, שם חל שיפור ביכולותיו עד להליכה על קביים. ביום 16.6.09 שוחרר התובע
לביתו עם המלצה לאבחון נזירי פסיכולוגי והמשך פיזיותרפיה.

18

12. לטענת התובע, כתוצאה מהתאונה, הוא סובל מפגיעה קשה בעמ"ש, מוגבל מאוד
בתנועותיו ומסתובב עם קיבוע בגבו המגביל את תנועותיו ומונע ממנו לבצע פעולות
יומיומיות פשוטות.

22

עוד סובל התובע מפגימות נוירולוגיות כמו קשיי ריכוז, עצבנות יתר, קושי בקריאה וכן
מתופעות פסיכיאטריות כגון מצב רוח ירוד, חוסר תיאבון ועייפות יתר ואף אובחן ע"י
פסיכיאטר כסובל מתסמינים דכדוכיים.

26

13. לדעת התובע נטל הראיה ו/או ההוכחה במשפט מועבר ו/או מוטל מלכתחילה על כתפי
הנתבעות להראות כי לא התרשלו.

29

התובע ציין כי אינו יודע ולא היתה לו היכולת לדעת מה היו, למעשה, הנסיבות אשר גרמו
לנזקיו, וכי הנזק נגרם ע"י דבר שהיה בידיעת הנתבעות ו/או כי נסיבות נפילתו והנזק
שנגרם בעטיה מתיישבים יותר עם המסקנה בדבר רשלנות הנתבעות ו/או חוסר זהירותן



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

מאשר עם המסקנה שלא התרשלו ו/או מילאו אחר חובת הזהירות, זאת על יסוד הכלל
"הדבר מעיד על עצמו, לפי סעיף 41 לפקודת הנזקין [נוסח חדש].

14. לחילופין, טען התובע כי הבולענים היו בכל התקופות הרלוונטיות לתביעה "דבר מסוכן"
כהגדרתו בפקודת הנזקין ועל כן נטל הראיה רובץ לפתחן של הנתבעות להוכיח העדר
רשלנות מצדן.

15. לחילופי חילופין, טען התובע כי התאונה אירעה בשל רשלנותן ואשמתן הבלעדית של
הנתבעות וכן באחריותן הישירה ו/או השילוחית למעשה שלוחיהן, המתבטא, בין היתר,
במעשים ו/או במחדלים.

16. לטענת התובע, הנתבעות ידעו ו/או היו צריכות לדעת על הסיכון הממשי לחיי אדם עקב
תופעת הבולענים, לא נקטו צעדים לשמור על חייהם של התושבים והמטיילים באזור, לא
פעלו על מנת לעצור את תופעת הבולענים והתפשטותם ולמעשה מדובר ב "שדה מוקשים"
שנותר פרוץ, לא מוגדר ולא מסומן, חסר כל שילוט המזהיר את הבאים מפני הסכנה.

17. התובע סבור כי האחריות מוטלת על הנתבעות יחדיו וכל אחת לחוד.

לטענתו, הנתבעות העמידו אותו בפני סיכון בלתי סביר שניתן היה לצפותו ובמחדליהן
גרמו לתאונה ומשהחליטו לקחת סיכון אזי עליהן לחוב בפיצוי הניזוק בגין התממשותו
של הסיכון שנלקח.

18. באשר לאחריות המדינה, טען התובע כי התאונה אירעה בשל רשלנות המדינה האחראית
הישירה ו/או השילוחית למעשי שלוחיה, המתבטאת, בין היתר, במעשים ו/או במחדלים,
כך שגרמה לירידת מפלס ים המלח עקב מדיניות מתמשכת של גרעון משק המים בים
המלח וכתוצאה ישירה מכך להיווצרות בולענים, לא נקטה צעדים לעצירת ירידת המפלס,
ולא קיימה החלטות הממשלה בסוגיית ים המלח המתייחסות לתופעת הבולענים.

19. באשר לאחריות המועצה, טען התובע כי התאונה אירעה בשל רשלנות המועצה וכן
באחריותה הישירה ו/או השילוחית, כך שלא הקצתה ולא דאגה לגבש מתווה ארגוני
למעקב אחר הבולענים, הפסיקה את המעקב אחר תופעת הבולענים בשטחה, נמנעה
מלהשקיע כספים במעקב אחר בולענים, לא דאגה להגדרת כללי בטיחות של המשתמשים
באזורי ההיתכנות למרות הסכנה הטמונה בהם, לא פעלה לאיתור בולענים, לא הזהירה



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

את המטיילים באזור מפני כניסה לאיזור המועד להיווצרות בולענים, ונמנעה מלעשות מעשים שרשות מקומית סבירה היתה עושה בנסיבות דומות.

עדי התובע:

20. מטעם התובע העידו המומחה מר אלי רז (להלן: "רז"), התובע עצמו, חברו עד ב' ובת זוגו עדה א'.

המומחה אלי רז:

21. המומחה רז ערך חוות דעת מטעם התובע ביום 4.11.09 והעיד בבימ"ש.

22. להלן אביא סיכום לחוות הדעת של המומחה רז :

א. המומחה רז ציין כי תופעת הבולענים לאורך חופי ים המלח הינה תופעה של קריסת פני השטח המותירה בעקבותיה בורות. תופעה זו נובעת מירידת מפלס ים המלח, ירידת המפלס נובעת משימושי אדם המונעים את כניסת המים לאגם באמצעות מפעלי הטיה ושאיבה במעלה אגן הניקוז ובאמצעות מפעלי התעשייה השואבים מים מהאגן הצפוני לבריכות אידוי נרחבות באגן הדרומי. שימוש זה הביא לגירעון משמעותי במשק המים של ים המלח הגורם לירידה של כ-1 מ' בממוצע שנתי לעשור האחרון. ירידת מפלס ים המלח, היא שהפעילה את מנגנון היווצרות הבולענים וככל שימשיך המפלס לרדת, יגדל המרחב הפוטנציאלי להופעת בולענים חדשים מזרחה.

ב. עוד ציין המומחה כי תופעת הבולענים התגלתה לראשונה בשנת 1989 כבעיה בטיחותית עם הופעת בולען על כביש 90 בנווה זוהר. בשנת 1998, לאור התפשטות התופעה והחמרתה הוחלט במשרד התשתיות הלאומיות (להלן: "משרד התש"ל") על ביצוע מחקר חדש ומקיף על הקשר בין ירידת מפלס ים המלח לבין תופעת הבולענים ולהבין את מנגנון ההיווצרות, על מנת לפתח כלים להתמודדות עם ההשלכות הקשות של התופעה. הצוות הוקם בתחילת שנת 2002 אך החל לפעול בתחילת שנת 2003. מחקר הבולענים ותוצאותיו הביאו להחלטה שהוכנה בתמיכת ראש הממשלה דאז, אריאל שרון, והתקבלה פה אחד. המשימה העיקרית של הצוות היה לבחון חלופות שונות לפיצוי על הגירעון במשק המים



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

של ים המלח. למרבה הצער, עבודת הצוות לא הושלמה והצוות חדל מעבודתו
לאחר פרישתו של מר אריאל שרון. בשנת 2006 סוכמה העבודה המקוצרת של
הצוות, ופרק ההמלצות במסמך מסתיים בקריאה לממשלה לקדם את השלמת
מסמך המדיניות, קריאה שלמעשה לא נענתה עד היום.

במרץ 2007 נקבע בהחלטת הממשלה על הקמת וועדת שרים שתהווה מנגנון
תיאום וקבלת החלטות ברמה הממשלתית. בפועל החלטת הממשלה אינה
מקוימת ווועדת השרים אינה מתכנסת כפי שנקבע.

במאי 2007 הטילה הממשלה על משרד התיירות את הטיפול בכל סוגיות ים
המלח.

ג. עוד ציין המומחה כי במסגרת דו"ח מבקר המדינה משנת 2008, זכתה התנהלות
המדינה בעניין ים המלח לביקורת מעמיקה. בינואר 2011 זימנה ועדת הכנסת
לביקורת המדינה את שר התש"ל ושר התיירות, להסביר את המחדלים
וההתעלמות מדו"ח המבקר. מנכ"ל משרד התיירות ענה בשם השר כי משרד
התיירות אינו אחראי כיום לתופעה.

ד. ביום 17.04.09 נפל התובע, לבולען בעומק של כ-14 מטרים ממזרח לכביש 90
באזור מצפה שלם. הבולען אליו נפל התובע (להלן: "בולען פלוני") היה בולען
חדש שנוצר כהמשך ישיר לאתר/רצועת בולענים קיימים, וכן נמצא בתחום
המסווג כתחום בהיתכנות גבוהה להיווצרות בולענים ע"פ סיווג מפות ההיתכנות
של המכון הגיאולוגי.

עמק החוף המערבי של ים המלח נחלק בין שתי ישויות מוניציפאליות בעלות
מעמד שונה: המועצה האזורית תמר (להלן: "מוא"ז תמר") והמועצה האזורית
מגילות ים המלח (להלן: "מוא"ז מגילות"). בולען פלוני נמצא בתחום סמכותה
של המוא"ז מגילות.

ה. עד לסוף שנת 2006 מוא"ז תמר השקיעה משאבים במעקב שוטף אחר בולענים
בתחומי סמכות המוא"ז שכללה גם את המוא"ז מגילות, זאת בהיעדר תקציבים
מהמדינה לנושא. המעקב מתבצע רגלית ע"י עורך חוות הדעת באופן שגרתי רב
שנתי. לקראת סוף שנת 2006 הוחלט במוא"ז תמר לחדול מהמעקב מסיבות



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

1 תקציביות. לאחר שכנוע מצד כותב חוות הדעת המוא"ז תמר חזרה בה
2 מהחלטתה ביחס לשטח שיפוטה, לכן חדלה ממימון המעקב בתחום המוא"ז
3 מגילות. מאו"ז מגילות מסיבותיה לא פעלה להמשך המעקב בתחומה. מסוף
4 חודש יוני 2007 ועד יום התאונה לא התנהל בה מעקב קרקעי שוטף ועדכני
5 בדומה למה שהתקיים קודם לכן.
6

7 1. כותב חוות הדעת מציין כי בשל פציעות עובדים מנפילה לבולענים האזור ננטש
8 משימוש אדם. מוא"ז תמר סגרה את הכניסה לאזור המסוכן, הציבה שלטי
9 אזהרה בכל אתרי הבולענים הידועים, הן אלה המגודרים והן אלה שלא גודרו.
10 לעומת זאת, מאז יוני 2007, המועד בו הופסקו המעקבים השוטפים בתחום
11 מוא"ז מגילות ולהערכת כותב חוות הדעת גם עד מועד התאונה, לא ננקטו
12 פעולות דומות כגון שילוט, למעט שלטים לאורך כביש 90 שהוצבו ע"י מע"צ
13 ומתייחסים לכביש עצמו.
14

15 2. מסקנתו של כותב חוות הדעת מן ההשוואה בין מוא"ז מגילות למוא"ז תמר היא
16 שקיימים צעדים ואמצעים שניתן וצריך לנקוט לשם הקטנת סכנת הבולענים וכן
17 הגדלת מאגר הידע אודות מיקומי הבולענים, רמת פעילות של אתרי בולענים
18 והיתכנות הופעת בולענים נוספים, שכל הנראה לא ננקטו בתחום מוא"ז
19 מגילות.
20

21 3. ח. לטעמו של המומחה, הגורם להיווצרות הבולענים הוא ירידת מפלס ים המלח,
22 וככל שימשיך המפלס לרדת, יגדל המרחב הפוטנציאלי להופעת בולענים חדשים
23 מזרח. ירידת מפלס ים המלח היא תוצאה של גירעון גדול במשק המים שלו
24 העומד על כמיליארד ממ"ק לשנה. הגירעון נגרם בעיקר בגלל שימושי אדם
25 המונעים את כניסת המים לאגם באמצעות מפעלי הטיה ושאיבה במעלה אגן
26 הניקוז.
27

28 4. ט. הבולען אליו נפל התובע נפער באזור מצפה שלם, כ- 200 מ' במורד ערוץ נחל
29 דרגה מזרחית לכביש 90. לטענת עורך חוות הדעת, בולען פלוני הופיע באזור ידוע
30 כבעל היתכנות גבוהה להופעת בולענים, קיימות אינדיקציות מובהקות נוספות
31 אשר הגדילו אף יותר את הסיכוי להופעת בולען במיקומו, ביחס למרחב הכללי
32 הממופה כבעל היתכנות גבוהה. ע"פ מפות ההיתכנות (המפה משנת 2004 והעדכון
33 משנת 2009), בולען פלוני הופיע באזור שסומן כאזור בהיתכנות גבוהה



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

להיווצרות בולענים. בולען פלוני מצוי בצפון ים המלח, שבו קצב התפתחות
בולענים מואץ ביחס לדרום ים המלח.

י. ניהול מעקב שגרתי שוטף כפי שמתנהל בתחום המוא"ז תמר (ועד יוני 2007 גם
בתחום מוא"ז מגילות), מאפשר לאגור מידע, למפות ולהשוות ובאמצעות כך
להגדיר רמות פעילות המשתנה מאתר לאתר. הסיכומים הרב שנתיים מאפשרים
לבחון השפעות עונתיות על אתרים שונים. כל אלה מסייעים להכוונה וייעוץ לגבי
השימוש או אי השימוש של שטחים באזור היתכנות גבוהה בטווח הקצר
והבינוני. גידור ובעיקר סגירה ונטישה של אתרי פעילות הם פתרונות
אולטימטיביים ויעילים ביחס להשקעה בהם באשר למניעת תאונות באתרי
בולענים. באתרים מוכי בולענים, או מועדים לכך, שבהם מתחייב המשך פעילות,
ניתן ליצור הגנות הנדסיות למניעת קריסת פני השטח במקרה של התפתחות
בולען, דוגמא לכך היא הגנה על כביש 90 באזור עין גדי, באמצעות פריסת יריעות
גיאוטכניות מתחת למצעי הכביש.

כ. מסיבות תקציביות מסד הנתונים הקיים לוקה בחסר. התרשלות הממשלה
במילוי אחר החלטותיה שלה בסוגיית ים המלח היא עובדה מוכחת (דו"ח מבקר
המדינה מס' 60ב). לו עבודת השרים הייתה מתבצעת, הייתה אמורה להוביל
להקמת גוף שירכוז באופן טבעי, בין היתר, גם את הטיפול בנושא בטיחות
הנוסעים, התיירים והמטיילים. רק גוף מרכזי יכול לשנות את המצב הקיים של
היעדר אמצעים סבירים שייצרו התראות והתרעות אמיתיות ואמינות במקומות
הנכונים. לו גורם מרכזי שסמכויותיו מואצלות מהממשלה היה מופקד על נקיטת
אמצעי ההתרעה, הייתה ניתנת הדעת גם על בטיחות הנוסעים, התיירים, טיילים
ועוברי אורח ומקום כגון זה שבו נפער "בולען פלוני", ומקומות בהם אמת
ההיתכנות לבולענים גבוהה היו זוכים לטיפול מניעתי מועדף, אמין ויעיל יותר.

עדות המומחה רז

23. העד אישר בעדותו את מה שכתב בחוות דעתו.
24. במסגרת החקירה הנגדית אישר העד שערך והשלים את חוות הדעת באוקטובר 2011 .



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

25. העד מסר כי חוות דעתו מתייחסת לאפריל 2009 - יום האירוע והוסיף כי כל הזמן מתרחשים שינויים בשטח.

26. עוד מסר העד כי ישנם שני תנאים הכרחיים להיווצרות בולען מסוג הבולענים שיש בים המלח, שכבת מלח בתת הקרקע ומי תהום שבאים במגע איתה. אם אחד מהתנאים הללו לא יתקיים לא ייווצר הבולען. העד הוסיף ואמר כי ייתכן וישנם גורמים נוספים להיווצרות הבולענים שטרם נודעו.

27. לדברי העד, ישנם שני תהליכים מקבילים הגורמים לירידת מפלס מי ים המלח, האחת היא מפעלי הטיה במעלה אגם הניקוז שנגרעים ע"י הרבה גורמים, והשנייה היא ע"י התעשייה ששואבת מים ומשתמשת בהם לצרכיה הן בצד הירדני והן בצד הישראלי. לטענתו, התעשייה היא אחד הצרכנים הכבדים - (ראו עמ' 18 לפרוטוקול מיום 12.09.17, שורות 33-35).

28. כשנשאל העד אודות העלות החודשית של מעקב הבולענים שביצע למועצה האזורית, השיב כי איננו יודע והוסיף שהעלות החודשית השתנתה מחודש לחודש. המעקב הצטמצם לפני שנים רבות מסיבות תקציביות, המדינה לא תמכה כלל בעבודה הזאת. מועצה אזורית תמר הייתה היחידה שפעלה ומימנה זאת כמה שאפשר.

29. כשנשאל העד לגבי תעלת הימים ענה כי זהו פרויקט שיאריך כעשרות שנים, לדבריו ישנן הערכות באשר להשפעת תעלת הימים על ים המלח והבולענים; **"למשל, חדירת מי ים באמצעות תעלת הימים מהים לפחות בשלב הראשון עלולה לדלל את מליחות המים ואולי דווקא להאיץ הופעת בולענים. זו דעה די רווחת."** - (עמ' 20 לפרוטוקול מיום 12.09.17, שורות 30-31).

30. לדברי העד, לקח זמן עד שנתגלו הגורמים להופעת הבולענים. הבולען הראשון נוצר בשנת 1989, מיד אחריו החל העד לחקור לבדו את התופעה. לאחר 9 שנים המדען הראשי של משרד התשתיות, מיכאל בייט, הכיר בצורך לחקור את התופעה, המחקר הפורמאלי התחיל בשנת 1998. הדו"ח הראשון התפרסם בשנת 2000 ובו מופיעה התזה העיקרית שאוזכרה קודם לכן על שני התנאים ההכרחיים להיווצרות הבולענים.

31. העד מסר כי לא ניתן למנוע את הופעת הבולענים בטווח הקרוב והבינוני, טווח של עשרות שנים ומעלה. לטענתו, אם מסמך המדיניות היה ממשיך לעבוד כמו שהיה, ייתכן שניתן היה לפתור את בעיית הבולענים.



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

- 1
- 2 32. לדבריו, דרכי ההתמודדות עם בעיית הבולענים הם פתרונות הנדסיים הכרוכים בהוצאות
- 3 גבוהות ולכן אינם מיושמים - (עמ' 23 לפרוטוקול מיום 12.09.17, שורות 12-18).
- 4
- 5 33. עוד מסר העד, כי מועצה אזורית מגילות מעולם לא שכרה את שירותיו. למעשה, המועצה
- 6 האזורית תמר התנדבה להרחיב את המעקב השוטף שערך גם לתחומה של המועצה
- 7 האזורית מגילות. יחד עם זאת, לא נתבקש העד להגדיר אזורי סיכון בתחום של המועצה
- 8 האזורית מגילות, אם היה מתבקש להגדיר זאת, הדבר היה נעשה וכי יש מה להגדיר
- 9 ולעשות באזור מגילות. לדברי העד לא הוצבו שלטים המזהירים מפני תופעת הבולענים
- 10 עד למקרה הנדון. לטענתו ישנם מספר שלטים אשר הוצבו ע"י משרד הביטחון והצבא
- 11 מסיבות ביטחוניות לא לעבור את הכביש מזרחה.
- 12
- 13 34. כשנשאל העד על קשריו עם מצפה שלם ענה כי כשהמצפה הפך ליישוב אזרחי, בשנת 1979
- 14 להערכתו, היכרותו וקשריו עמו התהדקו מאחר וביקשו ממנו עצות וסיוע בהקמה ובניהול
- 15 המקום.
- 16
- 17 35. לטענת העד, כמות הבולענים במוא"ז מגילות הינה גדולה באופן מובהק מכמות הבולענים
- 18 הקיימת במוא"ז תמר, לטענתו לפחות 60% מהבולענים שנמצאו הינם באזור מוא"ז
- 19 מגילות.
- 20
- 21 36. הייתכנות קיום בולענים ואף מאות בכל "אתר" היא ממשית. החלוקה לאתרים נקבעת
- 22 לפי מיקום גיאוגרפי וזאת בשל הנוחיות של מי שמבצע את המעקבים. במשך הזמן
- 23 האתרים גדלו והתרבו ולעיתים מספר אתרים הצטרפו והתאחדו לאתר אחד גדול.
- 24
- 25 הקריטריונים שהעד ציין באשר לקביעת אתר; "שלושה בולענים בשטח של 1,500 מ"ר
- 26 אז בתנאים של אז אני קבעתי את זה כהגדרה של אתר בולענים" - (עמ' 29 לפרוטוקול
- 27 מיום 12.09.17, שורות 28-29).
- 28
- 29 37. באשר לבולען פלוני, העד מניח כי היו באתר 12 בולענים "פלוס מינוס, אולי יותר קצת..
- 30 לפחות 1,500 מ"ר אם המכון הגיאולוגי הלך בעקבותיי בהגדרת אזור הבולענים." - (עמ'
- 31 29 לפרוטוקול מיום 12.09.17, שורות 31-35).
- 32



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

38. כשנשאל העד כמה בולענים היו בטווח בולען פלוני ענה; "אחד זה שמדרום לו. ובערך באותו מרחק הבולען הנוסף שמדרום, כלומר היו כמה בולענים שמתפשט לכיוון צפון, מצפון לו לפני בולען פלוני בערך באותו מרחק. יש בולען אחד מדרום לבולען פלוני והבולען שנפער הוא במרחק דומה דרומה." - (עמ' 30 לפרוטוקול מיום 12.09.17, שורות 9-11). עוד הוסיף העד כי עד להופעת בולען פלוני, האזור בו נוצר היה מחוץ למיקום אתר הבולענים.

39. לדברי העד, כשהופסק מימון המעקב במוא"ז מגילות ע"י מוא"ז תמר, פנה העד במכתב ביוני 2006, לשתי המועצות והתריע בפניהם על בעיית הפסקת המעקב. כמו כן, לאחר המכתב פנה העד בשיחת טלפון לראש המועצה דאז, מרדכי דהמן, בעוד שהאחרון טען שכל הנושא של בטיחות "לא מעסקה של המועצה היא לא אמורה להשקיע בעניין זה ולכן נפסק ... המעקב" - (עמ' 32 לפרוטוקול מיום 12.09.17, שורות 1-2). לטענתו גם לאחר המכתב המשיך את המעקב עד 2007.

40. באשר לזמן בו ערך העד מעקב בשתי המועצות, טען כי כשהגיש את הדוחות למוא"ז תמר הם פעלו לפי המלצותיו והעמידו שלטי אזהרה בעוד מוא"ז מגילות לא עשתה דבר. העד איננו יודע לומר אם תמר שלחה את הדוחות למגילות ואינו יודע אם מגילות ביקשה את הדוחות מתמר - (עמ' 32 לפרוטוקול מיום 12.09.17, שורות 21-26).

41. לדברי העד, המעקב והדוחות שערך היו על סמך סיורים, הסתכלות על השטח והתפתחותו, כמו כן העד הסתמך גם על נתונים נוספים שנתקבלו בנושא מהמכון הגיאולוגי. לדבריו, ישנה אפשרות לביצוע קידוחים על פני השטח במטרה לזהות שכבות מלח מתחת לפני השטח ולפיהם ניתן להעריך את הסיכוי להופעת בולען או לחילופין אזורים בהם אין סיכוי להופעת בולען. להערכת העד ביצוע כל קידוח עולה כ-100 אלף ₪ לערך, כשזה עלול להשתנות מקידוח לקידוח.

42. עוד מסר העד כי כשהיה מעורב באזור עין גדי בוצעו כ-5 קידוחים שמטרתם הייתה "לקבוע את גבול המלח, כלומר הקו שממערב לו לא יתפתחו בולענים בוודאות, וממזרח יש אפשרות להופעת בולענים. קשה להגיד שכמות הקידוחים הזאת מספקת אבל לפחות נתנה לנו אינדיקציה מסוימת איפה עובר הגבול פחות ויותר" - (עמוד 35 לפרוטוקול מיום 12.09.17, שורות 16-18). לדבריו בכל מרחב עין גדי בוצעו כ-10 קידוחים.



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

עדות עד ב' :

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5 "ביום 17.4.09 הייתה לי יום הולדת ו (התובע) וחברה שלו [עדה א'] החליטו להפתיע
- 6 אותי ולבוא אלי. החלטנו ללכת לטייל ועשינו קודם כל מסלול טיול בנחל דוד. אחרי
- 7 שסיימנו התחלנו לרדת בשפך של נחל דרגות לכיוון הים. [עדה א'] הלכה ראשונה, אני
- 8 אחריה ו[התובע] אחרי. זה כבר היה שעות אחה"צ. תוך כדי הליכה פתאום ראיתי את
- 9 [עדה א'] מתחילה לשקוע באדמה. עד שהספקתי לרוץ אליה ולתפוס לה את היד כדי
- 10 למשוך אותה (עניין של שניות או פחות) היא כבר הייתה עם חצי גוף באדמה, מבוהלת
- 11 מאוד, [התובע] רץ ישר אלינו ורצה לדחוף אותה החוצה כדי לעזור לי להוציא אותה.
- 12 [התובע] בא אליה מאחור ולפני שהבנו מה קורה [התובע] פתאום נפל לגמרי למטה
- 13 ו[עדה א'] נשארה לי ביד. תפסתי אותה ומשכתי אותה החוצה וישר הרחקתי אותה
- 14 הצידה כי הבנתי מסוכן מאד לעמוד בדיוק איפה שזה קרה. שמענו את [התובע] צורח
- 15 מכאב. אי אפשר היה להבין מה הוא אמר, ניסינו לדבר איתו אבל הוא לא ענה לנו ואחרי
- 16 כמה דקות השתחרר מהבור מן שקט כזה. אני רוצה לציין שלא יכולנו לראות אותו כי
- 17 הבור היה חשוך ועמוק, וכשהוא השתתק פשוט פחדנו שהוא מת" - (סעיפים 7 ו- 8
- 18 לתצהיר).
- 19
- 20 44. בעדותו בפניי הצהיר העד כי כל מה שנכתב בתצהירו מיום 04.08.16 הוא אמת.
- 21
- 22 45. העד הינו כבן 32, יליד 1985, בעל הכשרה של מדריך טיולים המוכר ע"י משרד החינוך,
- 23 העד עובד כמדריך טיולים בכ-7 אזורים בארץ.
- 24
- 25 46. לדבריו, הכיר את התובע כשהיו בגיל 17, העד והתובע למדו יחד בבית ספר תיכון בקרית
- 26 חיים.
- 27
- 28 47. בשנת 2009, כחודשיים לפני התאונה, העד עבר לגור בקיבוץ מצפה שלם לכמה חודשים,
- 29 כדי לעבוד בקטיף תמרים. באותה תקופה הכיר את אזור ים המלח אך טרם הייתה לו
- 30 הכשרה להדריך שם.
- 31
- 32 48. ביום התאונה, 17.04.09, היה זה יום הולדתו של העד. לדבריו, באותו יום הגיעו לביתו
- 33 התובע וחברתו דאז, עדה א', שהיום הינה אשתו של העד (להלן: "עדה א'") ביחד עם חבר



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

- 1 נוסף בשם רועי, במטרה להפתיעו ביום הולדתו - (עמוד 38 לפרוטוקול מיום 12.09.17,
2 שורות 6-8).
- 3
- 4 49. העד הגיע לביתו לאחר שסיים את יום העבודה בשעה 13:00. העד, התובע ועדה א' (להלן :
5 "השלושה") החליטו לטייל באזור ונסעו ברכבו של העד לנחל דוד, ולאחר מכן לנחל
6 דרגות.
- 7
- 8 50. לדברי העד, כשהגיעו לנחל דרגות החנה העד את רכבו בחניון מוסדר בתוך השמורה של
9 נחל דרגות שצמוד לכביש 90, והתחילו לרדת רגלית בשפך הנחל לכיוון הים - (עמוד 38
10 לפרוטוקול, שורות 23-24).
- 11
- 12 51. עוד מסר העד כי השלושה הלכו באזור לא מוסדר של השמורה מאחר ורצו להגיע לים ולא
13 ללכת במסלול הליכה של כמה שעות. לטענתו ירדו לים בסביבות 15:30-16:00 ולא תכננו
14 לשהות בים זמן רב "זה ים המלח ולא מדברים על הים התיכון. באנו אחרי טיול לנקות
15 עצמנו במים של ים המלח, לא התכוונו להיות שם יותר מדי זמן" - (עמ' 44 לפרוטוקול,
16 שורות 10-11).
- 17 52. כשנשאל העד האם ידע על מגבלות הכניסה לשמורה, אשר במסגרתן הכניסה מותרת עד
18 השעה 9:00 שעון חורף או 10:00 שעון קיץ, השיב כי אלו מגבלות החלות על המסלול
19 עצמו, ומאחר והם הלכו באזור שלא קשור לשמורה ונחשב סוף המסלול הם לא היו
20 רלוונטיות, עוד הוסיף כי הוא איננו יודע בדיוק את השעות ובשל כך עומד פקח בכניסה -
21 (עמ' 39 לפרוטוקול, שורות 1-4).
- 22
- 23 53. העד נשאל האם ידע כי במסלול המוסדר של הנחל אסור לעבור מזרחה מכביש 90, השיב
24 כי באותו הזמן לא ידע זאת אך היום במסגרת עבודתו הוא יודע - (עמ' 40 לפרוטוקול,
25 שורה 10).
- 26
- 27 54. העד נשאל האם הכיר את השלט המזהיר מפני סיכון בטחוני על המעבר אחרי רדת
28 החשיכה, השיב "את השלט שאסור לרדת מרדת החשיכה הכרתי. ירדנו סביב השעה
29 15:30-16:00" - (עמ' 40 לפרוטוקול, שורה 15).
- 30
- 31 55. כשנשאל האם השלושה עישנו חשיש באותו היום, השיב העד בשלילה. כשנשאל האם
32 בעבר נתפסו עם חשיש, השיב כי אצלו לא נתפס דבר, אך כנגד התובע נפתח תיק משטרת
33 והוא הודה בהחזקת סם - (עמ' 41 לפרוטוקול, שורות 7-24).



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

- 1
 - 2
 - 3
 - 4
 - 5
 - 6
 - 7
 - 8
 - 9
 - 10
 - 11
 - 12
 - 13
 - 14
 - 15
 - 16
 - 17
 - 18
 - 19
 - 20
 - 21
 - 22
 - 23
 - 24
 - 25
 - 26
 - 27
 - 28
 - 29
 - 30
 - 31
 - 32
 - 33
56. העד נשאל האם בחודשיים שגר בקיבוץ טרם קרות האירוע, טייל עם חברי הקיבוץ באזור והאם טייל ממזרח הכביש, כלומר כ-300 מטר מדרום לבולען. העד השיב כי טייל עם קיבוצניקים באזור אך לא מדרום לבולען אלא "מצפון לבולען של – התובע – וגם בדרום טיילתי אבל יותר מ-300 מ', עד כמעט 3 קילומטר" - (עמ' 42 לפרוטוקול, שורות 8-10).
57. עוד הוסיף העד כי טרם האירוע "לא דיברו על התופעה הזאת. תופעה ששמעתי עליה אבל לא בקנה מידה כמו שהתופעה קיימת" - (עמ' 42 לפרוטוקול, שורות 18-19).
58. לדבריו, לאחר האירוע הציבו מספר שלטים אך לטענתו הם אינם מספיקים.
- "יש שלט שהציבו אחרי המקרה של (התובע) באזור שטיילנו בו. חוץ מזה יש צפונה לעין גדי כמה שלטים, שזה מרחק של 25 דקות נסיעה" - (עמ' 42 לפרוטוקול, שורות 31-32).
- עוד הוסיף כי לכל אורך עשרות קילומטרים בהם אין שילוט ישנם עשרות שבילים שמובילים לים.
- העד מר עודד מרדכי :**
59. העד אישר בעדותו כי כל מה שמסר בתצהירו מיום 28.07.16 הוא אמת.
60. העד כבן 32, למד בבית ספר תיכון בקיבוץ סאסא ובכדי להתקבל לטכניון עשה מכינה.
61. לדברי העד, למד יחד עם התובע תואר ראשון בהנדסת מכונות בטכניון. לטענתו לו ולתובע יש חבר משותף בשם דורון קראוס.
62. כיום העד עובד בחברת אלביט ועוסק בפיתוח מרגמות וכלי נשק ארטילריים. במסגרת תפקידו נדרש לנסוע למדינות אפריקאיות, מרכז אסיה, הודו, ארה"ב ומזרח אירופה - (עמ' 46 לפרוטוקול, שורה 9).
63. לדברי העד לא בכל מקומות העבודה במשרות של הנדסאי המכונות מייצרים נשק ונדרשים לנסוע לכל מיני יעדים.



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

מר שלומי שורקי :

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

64. העד אישר כי כל מה שמסר בתצהירו מיום 28.07.16 הוא אמת.

65. העד כיום כבן 32, למד עם (התובע) הנדסת מכונות בטכניון. להערכתו, השקיע בלימודיו בממוצע כ-10 שעות ביום.

66. העד סיים את לימודיו בציון ממוצע 82 וציין כי התובע סיים בהצטיינות בציון 87 - (עמ' 47 לפרוטוקול, שורות 33-29).

67. כשנשאל העד אודות סוגי המשרות שיש במקצוע, השיב; "יש יותר פיזי ופחות פיזי. הרבה משרות עם מאמץ פיזי ויש משרות ללא מאמץ פיזי, מן הסתם" - (עמ' 48 לפרוטוקול, שורות 12-11).

68. לדברי העד, המשרות המבוקשות הם בתעשיות הביטחוניות כגון אלביט, תעשייה צבאית ורפא"ל.

עדה א'

69. עדה א' הגישה תצהיר מיום 4.8.16 שבו מסרה כי היא הלכה :

"... ראשונה, [עד ב'] היה אחריי (והתובע) הלך שלישי. תוך כדי הליכה פתאום עשיתי צעד עם רגל שמאל והרגשתי כאילו יש מערבולת באדמה ומשהו מושך אותי למטה. קשה לי לתאר את ההרגשה כי הכל קורה בשבריר שניות ואני כבר עם חצי גוף שקועה באדמה. כמובן שברגעים האלה לא היה לי מושג מה קורה ואני חשבתי שהייתה שם תהום או משהו, ניסיתי עם הרגליים להיאחז במשהו אבל כאילו האדמה התפוררה לי מתחת לרגליים. אני לא נפלתי בבת אחת אלא כאילו התחלתי להיבלע באדמה, [עד ב'] ראה אותי ראשונה רץ אלי ותפס לי את היד. [התובע] רץ אחריי ובא מצד שני כדי לדחוף אותי למעלה. אני הרגשתי נגיעה מאחורה מ[התובע] בזמן שעד ב' החזיק אותי ביד. שמעתי צעקה ואז הוא נפל למטה. עד ב' הצליח למשוך אותי למעלה... שמעתי את [התובע] צורח מכאבים בבור אבל לא יכולתי לראות אותו כי הבור היה ממש עמוק וחשוך. ניסיתי לצעוק לו אבל הוא לא ענה ואחרי כמה דקות השתחרר שקט נוראי. אני פחדתי שהוא מת בבור.." (סעיפים 6-7 לתצהיר).



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

- 1
 - 2
 - 3
 - 4
 - 5
 - 6
 - 7
 - 8
 - 9
 - 10
 - 11
 - 12
 - 13
 - 14
 - 15
 - 16
 - 17
 - 18
 - 19
 - 20
 - 21
 - 22
 - 23
 - 24
 - 25
 - 26
 - 27
 - 28
 - 29
 - 30
 - 31
 - 32
 - 33
70. העדה אישרה בחקירתה כי כל מה שמסרה בתצהירה מיום 04.08.16 הוא אמת.
71. העדה א' ילידת 1988, כיום בת 29, קוסמטיקאית, אשתו של העד ב'. במועד התאונה הייתה החברה של התובע.
72. לדברי העדה, כשהייתה בגיל 20 החלה במערכת יחסים זוגית עם התובע שארכה כמספר חודשים.
73. העדה מסרה כי כשנה לאחר האירוע נותק הקשר בינה לבין התובע ואינם בקשר עד היום - (עמ' 51, שורות 10-11).
74. העדה סיפרה כי, טרם קרות האירוע, לא נהגה לטייל הרבה, וכי היא מגיעה לאזור ים המלח רק להתארח בבתי מלון.
75. העדה מסרה כי ביום התאונה מוקדם בבוקר, הגיעה ביחד עם התובע לביתו של עד ב' במטרה להפתיעו ביום הולדתו. כשהגיעו לביתו, עד ב' היה בעבודה, כששב לביתו, בשעות הבוקר לטענתה, יצאו לטייל.
76. לטענת העדה, התכנון היה "ללכת לעשות מסלול קצרצר וטבילה בים ולחזור כי חבר שלנו היה בביתו של [עד ב'] לבד בבית. תכננו לעשות על האש. הוא הכיר את המסלול." - (עמ' 51 לפרוטוקול מיום 27.09.17, שורות 33-35).
77. העדה לא ידעה לומר היכן החנו את רכבם. לדבריה, קודם עשו מסלול מוסדר של נחל דוד, ולאחר שסיימו הלכו לכיוון הים לא בדרך של מסלול מוסדר. "לפי מה שאני יודעת זה לא מסלול, זו איזה שהיא גישה לים. זוכרת עכשיו איך זה נראה ממש טוב, אבל לא יודעת אם זה חלק משמורת טבע." - (עמ' 52 לפרוטוקול, שורות 25-26).
78. העדה נשאלה האם ראתה שלט המזהיר מפני סכנה ביטחונית בשעות החשיכה, השיבה; "מפחדת להגיד שאני זוכרת שראיתי, יכול להיות שזה בזיכרון כי אני יודעת.. אני יודעת שיש שם שלט, דיברנו על זה אני ו(התובע), לא זוכרת, זוכרת שראיתי צילום של השלט. אני פחדנית, ברגע שאני רואה שלט של סכנה אני לא נכנסת." - (עמ' 52 לפרוטוקול, שורות 29-32).



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

79. לדברי העדה, לא חששה מפני אזהרת השלט מאחר וכשחלפו לידו היה אור יום, מדובר
1 לטענתה בסביבות השעה 15:00-15:30. עוד הוסיפה כי תוך 10 דקות נפער הבולען.
2 (פרוטוקול, עמ' 53, 6-1).
3

4

80. לאחר שנאמר לעדה כי שעת החילוץ הינה 17:00 השיבה כי ייתכן ועברו שם בסמוך לאחר
5 השעה 16:00. עוד הוסיפה; "יכול להיות שאני מתבלבלת עם השעה" - (עמ' 53
6 לפרוטוקול, שורות 22-20).
7

8

81. באשר לתובע, מסרה העדה כי הוא היה "בחור צעיר מבריק ובריא על כל הסיכויים
9 לטרוף את החיים. (התובע) שחזר אחרי חודשים בביה"ח ואחרי שיקום ממושך היה
10 שבר כלי שצריך להתחיל לחבר מחדש את העולם שלו." (סעיף 16 לתצהירה של העדה
11 מיום 04.08.16).
12

13

14 במסגרת עדותה סיפרה שהעריצה את כל מה שאמר ועשה, לדבריה תמיד היה מנצח ועוזר
15 לה בלימודים ובפסיכומטרי - (עמ' 53 לפרוטוקול, שורות 29-28).
16

17

82. כשנשאלה על שירותו הצבאי של (התובע), השיבה כי אינה יודעת מה (התובע) עשה
18 במסגרת שירותו הצבאי והאם סיים שירות צבאי מלא. לדבריה, "יכול להיות שאז
19 ידעתי, היום לא זוכרת. עבר הרבה מאז." - (עמ' 54 לפרוטוקול, שורות 33-24).
20

21

העדה הגב' פלונית

22

83. העדה אישרה כי כל שכתוב בתצהירה מיום 31.07.16 הוא אמת.
23

24

84. העדה הינה אשתו של התובע, הכירה אותו בשנת _____ וב_____ נישאו. כיום בת ____,
25 לשניים ילד משותף כבן _____.
26

27

85. העדה סיימה תואר ראשון בפסיכולוגיה ובכוונתה להתחיל ללמוד תואר שני.
28

29

84. לדברי העדה, היא והתובע נוהגים לצאת לטיולים פשוטים ולשבת בטבע, וסיפרה כי היו
30 בטיולים בחו"ל בערים פראג וברצלונה.
31

32



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

86. במסגרת תצהירה, הלינה העדה על שגרת חייה לצדו של התובע בשל בעיות שנגרמו לו בעקבות התאונה, כגון מגבלויות פיזיות, תחושות בלבול, מקרי שכחה, כאבים ותסכול.

העדה הגב' אלמונית:

87. העדה אישרה כי כל מה שמסרה בתצהירה מיום 31.07.16 הוא אמת.

88. העדה הינה אימו של התובע - שמסרה כי התובע הוא בן הזקונים מבין 3 ילדים. לדבריה, שלושת ילדיה מוכשרים, אך התובע הוא הבולט מביניהם.

89. לדברי העדה, (התובע) בנה היה ילד "כריזמטי, כולם אהבו את חברתו, היה מבריק גם בלימודים וגם בכל מקום הוא הגיע היה המנהיג, היה האור בכל מקום.." (פרוטוקול, עמ' 56, שורות 4-5).

90. העדה מסרה כי כשהתובע התגייס לצבא התחיל את שירותו במחלקת הת"ש, לאחר מכן הועבר לנחל החרידי ומשם לאפסנאות. עוד מסרה כי בביתם היו בעיות אלימות שהופנו כלפיה, מה שגרם לתובע להרגיש צורך להיות קרוב לביתו בכדי להגן עליה, על כן, בשל המרחק מהבית, התפקיד בו שובץ לא התאים לו - (עמ' 56 לפרוטוקול, שורות 10-20).

91. לדברי העדה, התובע הוציא "גימלים" אשר בדיעבד נתגלו ע"י מצ"ח כמזויפים. לטענתה מאחר והבינה כי בנה מסתבך בגללה חשה ייסורי מצפון ופנתה לפסיכיאטר צבאי ששחרר את התובע מהצבא בפרופיל רפואי של 21. "הוא השתחרר לפי פרופיל זה כי זו הייתה הדרך היחידה להוציאו מהצבא כי אחרי שגילו נושא הגימלים שאלו על זה, הם כאילו היה חשוב להם לסגור אתו חשבונות. לא הייתה ברירה אחרת, זו הייתה הדרך היחידה להוציאו אותו, והוא רצה להיות קרוב אלי." - (עמ' 56 לפרוטוקול, שורות 22-25).

92. לפי הנתונים שהציגה ב"כ הנתבעת, התובע נחקר ע"י מצ"ח בתאריך 15.09.05 בעוד שכבר בתאריך 27.09.15 השתחרר מהצבא בפרופיל רפואי 21. העדה טענה כי איננה יודעת או זוכרת זאת, והוסיפה שעשתה כל שביכולתה בכדי שהתובע ישתחרר מהצבא בהקדם בפרופיל רפואי 21 - (עמ' 58 לפרוטוקול, שורות 3-6).

93. העדה סיפרה כי ילדיה האחרים שירתו שירות צבאי מלא, לטענתה גם הם הושפעו נפשית מהמצב ששרר באותה תקופה בביתם. עוד הוסיפה כי אם "המערכת הצבאית לא הייתה



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

גרועה.. אם היה לו סיפוק ואפשרות למימוש עצמי בצבא יכול להיות שהרגישות
השנייה לא הייתה מתחזקת..." - (עמ' 61 לפרוטוקול, שורות 10-11).

עדות התובע:

94. העד אישר כי כל מה שמסר בתצהירו מיום 07.08.16 וכן בתצהירו המשלים מיום
07.08.17 הוא אמת.

95. העד כבן 32, עובד בחברת פלונית כמהנדס פיתוח, התקבל לעבודה בהליך רגיל.

96. כשנשאל העד אם הינו עומד בדרישות התפקיד השיב; "אני נמצא כל יום בלחץ אטומי
בדיוק סביב הנושא הזה. מרגיש שאני לא עומד בדרישות, שאני מפוזה, קשה ריכוז...יש
לי כאבי גב מאוד משמעותיים" - (עמ' 62 לפרוטוקול, שורות 35-36, ועמ' 63, שורה 2).

97. העד מסר כי כתוצאה מהתאונה הוא חווה קשיים יומיומיים המונעים ממנו לסיים יום
עבודה מלא שאורך כ-9 שעות ו-40 דקות - (עמ' 63 לפרוטוקול, שורות 3-5).

98. עוד מסר העד כי סיים את תקופת ה"ניסיון" במקום עבודתו שארכה 6 חודשים, לדבריו
בשיחת "החתך" שנערכה לו נאמר; "שיש לי ראש שמבין עניין ואת החומר, אבל עם זאת
הפיזור וחוסר הריכוז בעבודה מפריע להם מאוד..." - (עמ' 63 לפרוטוקול, שורות 28-29).
עוד טען כי מפאת מחסור בכוח אדם במקום עבודתו פיטוריו לא עומדים על הפרק.

99. לדבריו, במסגרת עבודתו ה"יציאה לשטח" היא בתוך המפעל עצמו, ולעיתים גם זה
בעייתי בשבילו. לדבריו; "בגלל שיש ימים שאני לא יכול לעלות במדרגות ולא יכול
ללכת. יכול (כך במקור, כנראה הכוונה ל- נכון – כ. ס.) אני לא נכה גמור, אבל יש מעלית
ואני מסתדר.. יש ימים יותר קל לי, ויש ימים יותר קשה לי. אני מנהל את העבודה לא
לפי הרצון אלא לפי הכורח..." - (עמ' 64 לפרוטוקול, שורות 19-23).

100. העד נשאל אודות נספח יג' ממסמכי המל"ל שהונפק כשנתיים לאחר האירוע, במסגרתו
נכתב כי העד סיפר על מעורבותו בפעילות עבריינית, לדברי העד הרגיש בצורך ללכת
לפסיכולוג מאחר והרגיש כי היה שרוי במצוקה נפשית לאחר האירוע, הרגיש שהוא עצבני
וכועס על עצמו ולכן לטענתו ניפח והקצין בדבריו בכדי "לנקות את המצפון" שלו - (עמ'
66 לפרוטוקול, שורות 21-26).



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

1

101. העד מסר כי אינו זוכר מה היה גרעין מעשיו שבעקבותיו אמר "פעילות עבריינית". לדבריו
הפעילות העבריינית היחידה שעולה בראשו זה שעשה שימוש בסם מסוג מריחואנה
וכדורים. כשנשאל לגבי שימוש ב-LSD השיב בחיוב - (עמ' 67 לפרוטוקול, שורות 15-20).

5

102. באשר לשירותו הצבאי, סיפר העד כי התחיל את שירותו במפקדה של הנחל החרדי ויועד
לתפקיד של מש"ק ת"ש, היה לו קשה להתחבר לתפקיד ולאוכלוסייה והועבר לתפקיד
אפסנאי, גם שם לדבריו לא הסתדר עם שאר החיילים והמפקד. (שאלות ותצהיר
התשובות של העד בנושא הוגש וסומן כ-2/נ).

10

103. לדברי העד, תחושת חוסר ההתאמה שחש במסגרת הצבאית במקביל לבעיות שהיו בביתו,
הביאו אותו להחלטה לזייף "גימלים" במשך מספר חודשים. (הודאות העד שנגבו במצ"ח
הוגשו וסומנו כנ/א3-ג').

14

104. העד מסר כי בסופו של דבר החליט לפנות לקב"ן כי רצה, " ... להציל את המצב שנמצאת
בו, הקשיים שהיו לי וחוסר התאמה.. אם אני פספסתי ומעמידים אותי לדון (כך במקור,
צ.ל. לדין - כ. ס.) וצריכים אותי בבית ולא אוכל להיות בבית, גם הייתי ילד מאוד
מפוזר, מאוד פחדתי ורציתי לצאת.. דיברתי על זכאון ואובדניות.. דיברתי על הבעיות
שהיו לי בבית.. " - (עמ' 71 לפרוטוקול, שורות 28-34).

20

105. העד אישר הודעת חשוד משנת 2007 שהוגשה וסומנה נ/4 ודו"ח עיכוב נ/5.

22

106. העד תאר עצמו כאדם שאוהב לטייל בטבע. באשר ליום האירוע סיפר כי איננו זוכר דבר,
אף לא את יציאתו מהבית בבוקר האירוע - (עמ' 72 לפרוטוקול, שורות 16, 30-34).

24

107. העד מסר כי שמע על המושג בולען אך לא ידע מהי המשמעות של כך, "חשבתי שזה סוג
של חול ולא בור.. לא חשבתי שיש אפשרות שאיפול לבור." - (עמ' 73 לפרוטוקול, שורות
2-3).

27

108. עוד מסר העד כי סיים את לימודיו במסגרת התואר הראשון בהנדסת מכונות בציון 88,
והמשיך לתואר שני במימון מלגה שקיבל, את התואר השני סיים בציון 90, למיטב זכרונו.

30

31



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

109. לדבריו, מאז התאונה יוצא פחות לטיולים בטבע ממה שהיה רגיל, אינו יכול ללכת במסלולים "קשוחים" כפי שהיה עושה קודם לכן, וסיפר כי היה 3 פעמים בחו"ל מאז התאונה.

עוד הוסיף כי אינו נוהג ללכת ללא חולצה מאחר ויש לו 3 צלקות בבית השחי משני צדיו וצלקת ארוכה בגבו - (עמ' 74 לפרוטוקול, שורות 15-22).

110. באשר לסמים סיפר כי לעיתים היה משתמש בסם מסוג מריחואנה, ובזמן בין התיכון לצבא השתמש בסם מסוג LSD - (עמ' 74 לפרוטוקול, שורות 26-36).

111. יש לציין כי ביום 10.4.18 הובא התובע שוב לעדות על מנת להשלים את החקירה על תצהירו המשלים שהגיש.

112. התובע אישר כי פוטר מעבודתו בנובמבר 2017 וכי הוא מחפש עבודה – עמ' 123 לפרוט', שורה 18 ועמ' 124, שורה 3.

113. עוד מסר התובע כי מינואר 2018 הוא מקבל דמי אבטלה מהמל"ל – עמ' 124 לפרוט', שורה 13.

עדי הנתבעות:

העד ד"ר גדעון בר:

114. מטעם המדינה הוגשה חוות דעת של ד"ר גדעון בר מהמכון הגיאולוגי, ראש פרויקט מחקר וניטור ים המלח.

העד אישר תוכן חוות דעתו מיום 08.01.17.

115. העד עובד במכון הגיאולוגי משנת 84, מדובר בגוף ממשלתי השייך למשרד האנרגיה, מונה כ-90 עובדים ולהערכתו תקציבו השנתי עומד על כ-50 מיליון ₪.



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

116. כיום, העד אחראי על פרויקט אי יציבות התשתית בים המלח, פרויקט זה מונה 15 איש שמתוכם 12 איש בעלי תואר ד"ר לגיאולוגיה. עוד הוסיף כי התקציב השנתי לפרויקט הוא 2 מיליון לשנה – ראו עמ' 85 לפרוט'.
2
3
4

117. באשר לקידוחים סיפר כי הם עורכים קידוחים, והוסיף כי מחיר הקידוח משתנה בהתאם למיקום הקידוח, המחיר נע בין 1,000-2,000 ₪ למטר, כשקידוח שלם נע בין 80,000-160,000 ₪. (פרוטוקול מיום 06.12.17, עמ' 86, שורות 15-2).
5
6
7
8

118. לדברי העד, כדי לדעת אם יש בולענים ניתן לערוך בדיקות בשיטות גיאופיזיות. אלו שיטות שחוקרות תת הקרקע.
9
10
11

אחת מהשיטות היא באמצעות רדאר שחודר לקרקע ומזהה אם יש חללים בתוכה. כמו כן, כיום ישנן שיטות סיסמיות שבאמצעות לוויינים ניתן לזהות חללים בתת הקרקע.
12
13
14

הלוויין משדר גלים סיסמיים שחוזרים ועל סמך ניתוחם ניתן לדעת אם יש בעומק שכבת מלח שהיא אחד הסימנים ההכרחיים להיווצרות בולענים בעתיד.
15
16
17

עלות בדיקה סיסמית משתנה בהתאם לאורך הקו בו עורכים אותה, סדר גודל של עשרות אלפי שקלים לאורך קו של כמה מאות מטרים. (פרוטוקול, עמ' 86, שורות 30-21).
18
19
20

119. העד מסר עוד, כי בדיקות באמצעות קידוחים הינן מדויקות יותר ונותנות אינדיקציה מידית האם יש מלח בתת הקרקע או אין. בכל מקום שרוצים לדעת נקודתית היכן עובר גבול המלח צריך לבצע לפחות שני קידוחים. כשנשאל העד כמה קידוחים צריך לעשות ב-10 ק"מ, השיב כי צפיפות הקידוחים משתנה בהתאם לתקציב, חשיבות השטח ויעודו (פרוטוקול, עמ' 87, שורות 13-4).
21
22
23
24
25
26

120. העד ציין כי כאשר מוצאים כי ישנם כבישים המצויים באזור מסוכן הם מדווחים למועצות ולנתיבי ישראל.
27
28
29

כשנשאל העד כיצד הם פועלים כאשר כביש נמצא באזור היתכנות גבוהה אך אין סימנים חיצוניים של שקיעות על פני שטחו, השיב כי בעבר כשהיה חשש באשר לכביש שנמצא באזור בו הסבירות גבוהה להיווצרות בולענים, העבירו את המצב לנתיבי ישראל והם החליטו לחזק את הכביש באמצעות יריעות אלסטיות ומהדקים.
30
31
32
33



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

עוד הוסיף כי אינם נותנים עצות הנדסיות כיצד יש לפעול אלא מספרים מה הם חושבים מבחינה גיאולוגית על ההיתכנות להיווצרות הבולענים (פרוטוקול, עמ' 88, שורות 3-8).

121. לגישת העד, כשיש אזורים בעלי היתכנות גבוהה שלא עוברים בהם כבישים, הם מעבירים מפות למהנדסים בכל מועצה המצביעות על אזורים בעלי היתכנות גבוהה ומסבירים בדו"ח שמצורף למפה מה זה אומר (פרוטוקול, עמ' 88, שורות 20-21). כמו כן סיפר כי הם מעבירים הרצאות ומקיימים מפגשים עם נציגי המועצות. (שם, שורה 33).

122. לדבריו, הפרויקט מנוהל ע"י המכון הגיאולוגי, יחד עם זאת, ישנה וועדת היגוי הכוללת נציגי מועצות ונציגי מדינה. טרם קרות המקרה הוועדה הייתה מתכנסת פעם בשנתיים, ומאז 2007 החלה להתכנס לעיתים תכופות יותר. כמו כן סיפר כי המכון הגיאולוגי מגיש דוחות עם הסברים על התפתחות המחקר, הבולענים והסיבות להם, הדוחות עוברים לוועדת ההיגוי ובהתאם לבקשתה עושים להשלמת העבודה בנושא. (פרוטוקול, עמ' 89, שורות 1-9).

123. העד מסר עוד כי, מהנדסי המועצות תמר ומגילות קיבלו זימונים להתכנסות הוועדה אך לא תמיד הגיעו (פרוטוקול, עמ' 89, שורות 15-18).

124. כשנשאל העד אודות דו"ח שנכתב בשנת 2004, השיב כי המועצה האזורית תמר הייתה מעורבת בכתיבתו ושחלקם גם חתומים עליו. (פרוטוקול, עמ' 90, שורות 16-25). בהמשך סיפר כי הדוח :

"לא נעשה לגבי שטח מסוים, הדוח היה אמור לבדוק מתווה התנהגות בולענים, איך מתייחסים לאזור בולענים, איך מתכננים אזור בולענים, זו המטרה של עבודת הצוות." (פרוטוקול, עמ' 90, שורות 29-30).

125. עוד סיפר העד כי מדובר בדוח טיוטה אשר היה צריך להשלימו, אך מאחר והמדינה לא הקצתה תקציב מתאים הדוח לא הושלם והמלצתו להמשיך את עבודת הצוות לעוד כשנה שנתיים לא התקבלה - (פרוטוקול, עמ' 90, שורות 31-36. עמ' 91, שורות).

126. לדבריו, אישרה וועדת השרים תקציב בסך 7.5 מיליון ₪ לחקר הבולענים, כשהחלוקה הייתה 4.5 מיליון ₪ ל-3 שנים, ולאחר מכן הקציבו 3 מיליון נוספים בשנתיים הנוספות.



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

127. הוגשה לבית המשפט מפה משנת 2012 שסומנה 6/6, ולדברי העד, "חוץ מהחלק הצפוני ביותר מעין פשח'ה צפונה" קרוב מאוד לוודאי שרוב רצועת החוף בשטח מגילות הוא אזור בעל היתכנות גבוהה להימצאות בולענים - (פרוטוקול, עמ' 93, שורות 8, 20-21).

128. עוד הוסיף העד כי; "היתכנות גבוהה אומרת שקיימים כל התנאים להתפתחות בולענים באזור. שני התנאים הדרושים: קיומה של שכבת מלח בתת הקרקע ומי תהום מתוקים שמסוגל (כך במקור – כ. ס.), להמיס את המלח." (פרוטוקול, עמ' 93, שורות 30-32). יחד עם זאת טען כי מתוקף תפקידם הינם מתריעים וממליצים בלבד לגורם האחראי על החוף והוא זה שמחליט מה לעשות עם המלצותיהם. (פרוטוקול, עמ' 93, שורות 22-29).

129. לדברי העד, הבולען בו נפל המתלונן נסתם עם השנים כתוצאה משיטפון, ולכן העד צפה מעל הגשר שמשקיף על האזור ולא התקרב למקום. לדבריו "במקרה שידועים שהבולען נסתם אין מה לבדוק.. לא הולכים לכל בולען בים המלח לבדוק, יש +6000 בולענים... ביקור פיזי בשטח אנחנו עושים רק במקומות שמעניינים אותנו, או מבחינת הקרבה לאתר ציבורי או מבחינת העניין הגיאולוגי הנוסף שיכול להיות, אתר חדש למשל." (פרוטוקול, עמ' 96, שורות 4-7, 15-17).

130. לגרסת העד, הבולען מצוי במרחק של 100-150 מטר לערך מהחממות של מצפה שלם, מאחר ומדובר במקום בו עוברים מטיילים, עובדים ותושבים החממות נסגרו. לדבריו; "החממות היחידות שפעילות נמצאות בחלק הדרומי ביותר של רצועת החממות שמרוחקת מהבולענים." (פרוטוקול, עמ' 97, שורות 4-6).

131. עוד מסר העד כי קנה המידה של ההיתכנות הוא כ- 1/50000, וכי; "קנה המידה הזה מספיק טוב להנחות את המתכנן למה להתכונן. אם המתכנן רוצה לעשות משהו בלב האזור ממלא צריך לעשות סדרה של בדיקות באזור המפורט, אין צורך לעשות את המפה בקנה מידה מפורט כי את קנה המידה המפורט יעשה המהנדס כשיגיע לשלב התכנון וממילא אז צריך לעשות קנה מידה מפורט. מפה זו מנחה האם יש מלח בתחתית הקרקע, האם יש סכנה של בולענים.." (פרוטוקול, עמ' 99, שורות 18-22).

132. העד סיפר כי במקומות נוספים בעולם ישנה בעיית בולענים, ולדבריו בכל מקום ישנה סיבה אחרת להיווצרותם. עוד הוסיף כי שני הצוותים שבדקו את הנושא ערכו "ניסיון ללמוד מה קורה בעולם" (פרוטוקול, עמ' 100, שורה 7).



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני:

30.4.19

133. לגישת העד, ברמה עקרונית החיזוי במפות ההיתכנות היה טוב, בכל הרצועה שהייתה צבועה בצבע אדום יש הסתברות גבוהה להיווצרות בולענים ואכן ב-99% מהמקרים בכל אותו אזור אדום התפתחו בולענים. (פרוטוקול, עמ' 100, שורות 16-22). עוד הוסיף כי לרוב הבולענים נוצרים בקווי אורך כרצועת בולענים (שורות 23-32).

5

134. לדעת העד השילוב בין המלח בקרקע וירידת מפלס ים המלח גורמים להיווצרות בולענים. (פרוטוקול, עמ' 104, שורות 5-8). 20%-35% מירידת המפלס נגרמה כתוצאה מהפעילות התעשייתית של המפעלים בצד הישראלי ובצד הירדני (שורות 8-11).

9

135. העד ציין עוד כי, בסמוך למקום בו נוצר הבולען בו נפל התובע (בולען פלוני), נמצאה שכבת מלח בעומק של 60 מ' מתחת לפני הקרקע. "המשמעות זה שהגיעו למקום הזה או כשמיגיעים למקום מים מתוקים יכולים להמיס את המלח. השכבה התגלתה בקידוח, אבל היא בכל האזור קיימת, יש שכבת מלח שיכולה להיות מומסת ובעקבות כך יתגלו בולענים, לכן האזור מסומן באדום." (פרוטוקול, עמ' 105, שורות 26-31).

15

16 **העד דוד בלאו:**

17

136. העד מאשר תצהירו מיום 30.08.16 ותצהירו המשלים מיום 23.11.17 שהוגשו מטעם המועצה.

19

137. העד משמש כמזכיר וגזבר המועצה האזורית מגילות משנת 1993.

22

138. לדבריו, לא הופיע מטעם המועצה בישיבות או בדיונים בכנסת בנושא הבולענים, אך לרוב הוא היה זה שניסח את הפניות למשרדי הממשלה בעניין משאבים לטיפול בבעיה. עוד הוסיף כי לא קיבלו מכתבי תשובה לפניותיהם (פרוטוקול, עמ' 108 שורות 31-36, עמ' 109 שורות 3-6).

26

139. העד מסר כי, מועצה אזורית תמר הינה מועצה עשירה ותקציבה גדול פי 5 מהתקציב השנתי של מועצה אזורית מגילות. על כן, למועצה אזורית מגילות אין יכולת כלכלית לממן פעולות שימזערו את הסיכון בעניין הבולענים באזור כפי שמועצה אזורית תמר מממנת ופועלת בנושא. (פרוטוקול עמ' 111 שורות 9-10, 31-32).

31

32



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

140. העד הוסיף עוד כי, לאחר האירוע, המינהל האזרחי ומשרד הפנים מימנו שילוט וגידור. לדבריו, שילטו איפה שראו לנכון "השיקול שלנו היה במקום שהייתה ירידה מכביש 90 עם רכב לכיוון קו המים, שם הצבנו שלט." (פרוטוקול, עמ' 114, שורה 5).

141. לדברי העד, התקציב השנתי לניהול שוטף של המועצה הוא 20-21 מיליון ₪, בנושאים כמו הבולענים הינם פועלים מתקציבים בלתי רגילים שהם נעים בין הסכומים 20-30 מיליון ₪ נוספים. (פרוטוקול, עמ' 116 שורות 35-36, עמ' 118 שורות 6-9), לדבריו לאחר האירוע נשוא תובענה זו נכונות המימון עלתה, אך אינו זוכר לומר אם גם בטרם קרות האירוע קיבלו מימון – (פרוטוקול, עמ' 119, שורות 23-28).

142. מה גם, המועצה הציבה שלטים ופרסמה אודות סכנת הבולענים בעיתון המקומי ובלוח המודעות של היישובים. עוד הוסיף העד כי המועצה לא שכרה שירותי מומחה בנושא הבולענים כי העדיפו להציב שלטים נוספים ולא "לבזבז את הכסף", על כן, מהנדס המועצה היה זה שהחליט היכן למקם את השילוט. (פרוטוקול, עמ' 118, שורות 17-33).

סיכומי התובע:

143. התובע סבור כי תופעת הבולענים נובעת משימושי אדם ואין מדובר ב "תופעת טבע".

144. התובע הפנה לעדות רז וטען כי הוכח כי ניתן להתמודד עם ירידת מפלס של אגמים הנובעת משימושי אדם, פעולות שננקטו במקומות שונים בעולם באגמים שהיו בסכנת התייבשות עקב שאיבת מים חריגה.

145. המדינה הינה בעלת המקרקעין שבהם אירעה התאונה והיא קובעת המדיניות בנוגע לתופעת הבולענים ובעלת הסמכות לקבוע הנחיות ונהלי בטיחות בנוגע לאיזורי בולענים שאין ספק בדבר מסוכנותם ומוטלת עליה חובת הפיקוח ואכיפת הנהלים.

146. המדינה הינה הגורם האמון על חקר התופעה באמצעות יחידת הסמך שלה – המכון הגיאולוגי.

147. המדינה נמנעה מלהביא עדים שנמצאים בהישג ידה שיעידו על התנהלותה בטיפול בבולענים, דבר שמהווה חזקה כי אותם עדים לו היו מובאים היו מחזקים את גרסת התובע.



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

- 1
 - 2
 - 3
 - 4
 - 5
 - 6
 - 7
 - 8
 - 9
 - 10
 - 11
 - 12
 - 13
 - 14
 - 15
 - 16
 - 17
 - 18
 - 19
 - 20
 - 21
 - 22
 - 23
 - 24
 - 25
 - 26
 - 27
 - 28
 - 29
 - 30
 - 31
 - 32
148. התנהלות המדינה בנושא הבולענים לקתה בחוסר שיתוף פעולה בין המשרדים הממשלתיים מבלי שהמשרדים יודעים מה תחום האחריות של כל אחד מהם וכשאינ כל תיאום בניהם.
149. חוסר תיאום בין המדינה למועצות האזוריות בהתמודדות עם תופעת הבולענים.
150. המדינה לא הקצתה תקציבים לרשויות מקומיות לצורך עריכת מעקב אחר בולענים.
151. על פי מפת ההיתכנות 2004, במועד היווצרותו של בולען פלוני היה ממוקם באזור היתכנות גבוהה – חוו"ד בר, עמ' 7 סעיף 4 וחוו"ד רז עמ' 18. כך שלטענת התובע הוכח כי בולען פלוני היה ממוקם בהמשכו ועל ציר האורך של אתר בולענים ידוע ומוגדר – "אתר דרגה".
152. בעדכון מפות ההיתכנות - 12/2009 (לאחר התאונה) שונה הסיווג והבולען כבר נכלל באתר הבולענים עצמו.
153. מוצג כ"ז 1 בעמ' 24 (עורכי מסמך המדיניות התריעו :
- "במצפה שלם מתפתח אתר בולענים גדול ודינאמי בצמוד למרחצאות מינרל ובולען חדש וגדול הולך ומתפתח במהירות סמוך לחממות שעל הגדה הדרומית של נחל דרגה"**
- מכתב רז – מוצג כ"ו 3 : המועצה קיבלה אזהרות ספציפיות בנוגע לאזור בולען פלוני עוד בשנת 2006, רז התריע כי אזור מצפה שלם מחייב המשך מעקב.
- מוצג כ"ג, סעיף 15 : - (מהווה הודאת בעל דין!), לגישת התובע; שם נאמר :
- "הואיל והמועצה לא ניהלה מעקב ולא פיקוח אחרי הבולענים משנת 2006 ואילך, ברור הוא שבשלוש השנים שקדמו לתאונה (שהתרחשה בשנת 2009) היא לא עשתה כלום ביחס לבולענים – לא שילוט, לא גידור, לא סגירה, ולא שום דבר אחר... ברור לגמרי, שלא הייתה יכולה לשלט, לגדר, לסגור או לפעול ביחס לבולענים שאין היא עוקבת אחריהם, איננה מפקחת עליהם, איננה ממפה אותם ואיננה מטפלת בהם".**



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

154. המועצה היתה מודעת לחלוטין לסיכון לפגיעה בגוף ובנפש כלפי התובע ושכמותו עקב בעיית הבולענים.

155. הוכח כי המועצה קיבלה את מפות ההיתכנות ויכלה לדעת היכן מצויים בתחום שיפוטה אזורים מועדים "לפורענות" הבולענים. טענת המועצה כי לא קיבלה את מפות ההיתכנות לפני התאונה, אינה מתיישבת עם הראיות לרבות עדות בר בעניין ומסמך המדיניות בו מופיע ראש המועצה כחבר בוועדות ההיגוי שמוזכרות במסמך (מוצג כ"ז 1 עמ' 3), מה גם, טענה זו הועלתה לראשונה רק בתצהיר השני של המזכיר, טענה שמהווה עדות שמיעה עבור מזכיר המועצה והרחבת חזית משלא נטענה בכתב ההגנה על אף שמפות ההיתכנות הוזכרו בכתב התביעה.

156. לגישת התובע, טענותיו המתבססות על המסמכים הציבוריים שהוגשו לתיק בית המשפט, כגון פרוטוקולי ועדות הכנסת שלפיהן המדינה לא טיפלה בבעיה ולא התמודדה עמה למרות חומרתה ולמרות הסכנה המידית לפגיעות גוף ונפש לצד סכנות רבות אחרות, לא נסתרו.

עוד ציין כי לאור הימנעות המדינה מהבאת עדים חלה החזקה כי הימנעות מהבאת ראיה צריכה לפעול לחובת המדינה וכי לו היו מובאים עדים אלו הם היו תומכים בטענות וראיות התובע.

עוד טען התובע, כי בהתאם להלכת גורדון בע"א 243/883 עיריית ירושליים נגד גורדון, לט(1) 113 (להלן: "הלכת גורדון"), המדינה הנה בעלת הסמכות הסטטוטורית שמכוחה מוטלת עליה חובת זהירות מושגית כלפי הציבור.

157. התובע דוחה את טענת המדינה שהועלתה בכתב הגנתה שלפיה, עומדת לה הגנה קבועה בסעי' 3 לחוק הנזיקין האזרחיים (אחריות המדינה), תשי"ב – 1952. לטענת התובע סעיף 3 הנ"ל קבע במפורש כי המדינה תהא אחראית על מעשה שנעשה ברשלנות. התובע ציין כי המדינה היתה צריכה לצפות כי התנהלותה עלולה לגרום לתאונה ואף מבקר המדינה התריע על סכנה זו שנה לפני התאונה.

158. לטענת התובע קיים קשר סיבתי ברור בין המדיניות שננקטה אשר גרמה לירידת המפלס לבין הופעת בולענים ובכללם בולען פלוני.



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

159. עוד טען התובע כי המדינה לא מילאה את חובתה הבסיסית לבחון ולהתמודד עם התופעה ולא בחנה חלופות אחרות לעצירת ירידת המפלס.
160. התובע ציין כי הוכח כי עד מועד התאונה המדינה לא פרסמה הנחיות למניעת נזק גוף וכתוצאה מהעדר הנחיות נוצרה עמימות בשאלת הסמכות של הרשות המקומית להורות על נקיטת צעדים. כך שהמדינה הפרה חובת הזהירות והתרשלה כלפי הציבור והתובע בכללו.
161. התובע טען גם כי הוכח שהמדינה לא הקצתה תקציבים לרשויות המקומיות לצורך מעקב אחר בולענים ולצורך שילוט המתריע על קיומה של סכנת בולענים ולא דאגה לממן מעקב בשטח המועצה ולכן אי הקצאת משאבים לרשויות מהווה התרשלות. נטען גם כי משהוכח כי שיפור הרזולוציה של מפות ההיתכנות יכול היה להגדיל את הוודאות בנוגע לסיכון באיזורי ההיתכנות, ולאור קביעת רז בחוות דעתו (עמ' 23) כי מסד הנתונים כיום לוקה בחסר עקב אי הקצאת תקציב מספיק ולמרות חשיבותו של מיפוי אזורי ההיתכנות.
162. בנוסף טען התובע כי המדינה חבה ברשלנות כלפי התובע מתוקף היותה בעלת המקרקעין בה אירעה התאונה.
163. באשר לאחריות המועצה הפנה התובע לסעיף 63(א)(8) לצו המועצות המקומיות (מועצות אזוריות), תשי"ח-1958 וטען כי קיימת חובת זהירות מושגית במסגרת חובת המועצה לשמור על בטיחות ושלום הציבור בתחום שיפוטתה. (המזכיר הגדיר את תופעת הבולענים כמפגע – סעיף 7 לתצהירו הראשון). עוד טען התובע כי משהוכח כי המועצה ידעה על התופעה זמן רב לפני התאונה היא ידעה או הייתה חייבת לדעת על קיומה של הסכנה הקונקרטית של נפילה לבולען, וכי אזור התאונה הנו אזור מסוכן שמטיילים ילכו בו, אזי הוכחה גם חובת הזהירות הקונקרטית כלפי התובע.
164. לגישת התובע המועצה כשלה בטיפול בתופעת הבולענים, לא עשתה דבר כדי להקטין את הסיכון לנזק גוף, ולא מנעה מפגעים על אף שהיה מדובר בסיכון ידוע ומוגדר במקום התאונה. לכן כתוצאה ממחדליה לא עשתה המועצה דבר להקטין ולמנוע את הסכנה. בנוסף טען התובע כי גם שיקולי עלות כלכלית אינם יכולים לסייע למועצה כשהוכח כי ניתן היה למנוע את התאונה באמצעים סבירים ביותר.

סיכומי התובע 2 – להלן: "המל"ל":



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

1
2 165. המל"ל הצטרף לכל טענות התובע בסיכומיו לעניין גובה נזקיו, היעדר אשם תורם מצדו
3 ולעניין אחריותה של המועצה לאירוע.
4

5 166. המל"ל סבור כי מירב האחריות בתיק דנן, אם לא כולה, נופלת לפתחה של המועצה. עוד
6 טען כי היה וייקבע כי קיימת אחריות למדינה, הרי שאת שיעור אחריותה יש לנכות משווי
7 תביעת המל"ל.
8

9 167. המל"ל התנגד לטענותיו של התובע באשר לניכויי תגמולי המל"ל, לרבות בקשת המל"ל
10 לקיזוז דמי האבטלה ששולמו לתובע מסך ניכויי תגמולי המל"ל.
11

12 168. המל"ל טוען כי שילם לתובע גמלאות בסך של 874,913 ₪ (בשערוך נכון ליום 27.3.18).
13 המל"ל הגיש את פירוט התגמולים (קצבת נכות כללית) בסך כולל של 246,989 ₪ ששולמו
14 לתובע שצורפו לסיכומי המל"ל ואשר סומנו באות ב' וכן הגיש היוון עדכני לקצבת הנכות
15 הכללית בסך כולל של 627,924 ₪ שצורף גם הוא לסיכומי המל"ל וסומן באות א'.
16

סיכומי המדינה :

17
18
19 169. לטענת המדינה, היא אינה אחראית בגין האירוע נשוא התביעה. תופעת הבולענים הינה
20 תופעת טבע בלתי צפויה שהופיעה והתפשטה באופן הדרגתי באזור ים המלח, כאשר רק
21 בעבור שנים רבות הוברר כי היא נובעת בעיקרה מירידת מפלס ים המלח. לא ניתן לעצור
22 או למנוע תופעת הבולענים, הקיימת במקומות שונים בעולם ואין קשר סיבתי בין
23 ההתרשלות הנטענת באי קיום פתרונות לבין האירוע נשוא התביעה.
24

25 המדינה השקיעה משאבים רבים בחקר ומיפוי תופעת הבולענים והעבירה מפות היתכנות
26 להופעתם למועצות האזוריות שבשטח שיפוטן מצויה התופעה.
27

28 המועצה לא פעלה בסבירות ליישום המידע שנמסר והוסבר לה ע"י המדינה. המועצה לא
29 נקטה באמצעי הזהירות הפשוטים המתבקשים מהמידע, זאת חרף חובתה על פי דין,
30 הוסיפה וטענה .
31



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

170. המדינה הגישה חוות דעת מטעמה שנערכה ע"י ד"ר גדעון בר בעל ידע רב ורלוונטי לתביעה ואף מסר עדותו מידיעה אישית בנוגע להתמודדות המכון הגאולוגי לאורך השנים עם תופעת הבולענים ולכן ביקשה המדינה לתת אימון בחוות דעתו ובעדותו.
171. לטענת המדינה, השימוש שעשתה המדינה במקורות ים המלח עקב מצוקת המים האזורית, אינו מקים אחריות למדינה בנוזיקין וכי קביעת מדיניות והקצאת משאבים אינן יכולות להוות בסיס לחיוב המדינה בנוזיקין בכלל ולחילופין בנסיבות המקרה דנן.
172. עוד טענה המדינה כי התובע לא הוכיח התרשלות של המדינה ולא צלח את חובת ההוכחה המוטלת עליו כי אלמלא ההתרשלות המיוחסת על ידו למדינה ניתן היה למנוע את נפילתו לבולען. המדינה הדגישה כי אין די בטענה כללית כי "ניתן היה לעשות יותר" או שלא היה נכון שהאחריות על הבולענים תעבור בין המשרדים.
173. לטעמה של המדינה, התובע אדם בוגר שבחר לרדת לים המלח בדרך טבע, בלתי מוסדרת, שאינה נראית "מזמינה" כלל ואינה מסלול הטיול שיועד לכך באזור או מסלול הנסיעה הסלול לים המלח מכביש 90.
174. לחילופין טענה המדינה, כי ככל שיש אחריות של גוף כלשהו בגין האירוע, הרי שהיא מונחת על כתפי המועצה האזורית – נתבעת 2, אשר באזור השיפוט שלה אירע האירוע; אשר ידעה על קיומם של בולענים בשטח בכלל ובאזור בו נפל התובע בפרט; ואשר קיבלה לידיה מפות היתכנות להיווצרות בולענים טרם האירוע, ויכלה למנוע את הארוע באמצעי זהירות מתאימים – פרסומים ו/או שילוט.
- עוד טענה המדינה כי המועצה היא בעלת הסמכות לפעול בכל עניין הנוגע לציבור בתחום המועצה ובכלל זה לקבוע סדרים להטיל איסורים והגבלות ולסלק מפגעים בהתאם לצו המועצות המקומיות. גם חלות עליה חובות חקוקות הקבועות בסעיפים 242 ו- 249(29) לפקודת העיריות [נוסח חדש].
175. בנוסף טענה המדינה כי הוכח כי המועצה ידעה על קיומם של בולענים בתחומה ובפרט באזור האירוע במועד האירוע ואף אם לא ידעה הרי שהיה עליה לדעת. עוד הוכח כי המכון הגאולוגי העביר למועצה מפות היתכנות להופעת בולענים החל משנת 2005.
176. עוד טענה המדינה כי המועצה לא הפעילה שיקול דעת סביר בנוגע להצבת שילוט המזהיר מפני בולענים כאשר היה עליה לשלט את האזור בהתאם להיכרותה עם השטח



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

שבאחריותה ובהתאם למפות ההיתכנות שקיבלה מהמדינה ולפנות לקבלת תקציב ממשרד הפנים.

סיכומי המועצה:

177. לטענת המועצה, בעיית הבולענים היא בעיה לאומית שנגרמה עקב מעשים ומחדלים ארוכי שנים של מדינת ישראל, שאין להם שום קשר למועצה שעשתה כמיטב יכולתה והבנתה במסגרת האפשרויות המצומצמות שלה, כדי למזער סיכונים בתחומה.

178. עוד טענה המועצה כי המדינה לא העידה מטעמה אף עד שיסביר את התנהגותה, את מניעיה ואת מדיניותה והסתפקה בעדותו של ד"ר בר מהמכון הגיאולוגי שנתן חוות דעת מקצועית והעיד על נושאים שעסק בהם המכון אבל על מעשיה של המדינה הוא לא היה יכול להעיד דבר וחצי דבר.

179. המועצה ציינה כי במשך 8 שנים לפני התאונה וגם מאז התאונה ועד היום דנה ממשלת ישראל בבעיית הבולענים, אך לא עשתה דבר ממשי ומי שעסק בעניין היה המכון הגיאולוגי, מוסד ממשלתי עם תקציב שנתי של 50 מיליון ₪ שבו עובדים עשרות דוקטורים לגיאולוגיה ושחלקם עסק בסוגיות תשתית ים המלח. לטענת המועצה המכון לא עסק כלל ולא דן כלל בסוגיות, שנוגעות להגנה על המטייל הבודד. מעולם לא ניתנה הנחיה להעסיק גיאולוג, לשים שילוט כלשהו ולגדר שטחים.

180. עוד ציינה המועצה כי מועצה אזורית היא אוסף של ישובים חקלאיים קטנים המפוזרים על פני שטח גדול ולא סביר לדרוש מגוף כזה להתמודד עם בעיות לאומיות.

181. לטענת המועצה, הנטל להוכיח שמפות ההיתכנות, שהוכנו ע"י המכון הגיאולוגי, הועברו למועצה לפני התאונה מוטל על הטוען זאת והפנתה לתצהיר של דו בלאו, מזכיר המועצה שם מסר כי:

"לחוות הדעת של ד"ר בר לא צורפה ראייה כלשהי, כי מפות ההיתכנות הועברו אלינו כנטען. אילו צורפה, יכולתי לבדוק אותה כראוי" – תצהיר מיום 23.11.17 בסעיף 3.

עוד טענה המועצה כי גם בהנחה שהיתה מפה כזו שהגיעה למועצה לפני האירוע, הרי לא היתה יכולה המועצה ולא היתה צריכה להבין שעליה לעשות משהו אופרטיבי לאורך רצועת 50 הק"מ של האזור, המוגדר כבעל "היתכנות גבוהה" (כמעט כל שטח המועצה,



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

כך לטענתה), וכי אם היה צריך לתת הנחיות והמלצות כלשהן, זה היה תפקידם של הגורמים הממשלתיים, שהעסיקו עשרות גיאולוגים בתקציב של עשרות מיליוני שקלים.

182. עוד טענה המועצה כי הבולען שנקרא על שם התובע "בולען פלוני" הופיע מחוץ לכל אתר בולענים, שהיה מוכר ערב הופעתו, והוא הופיע במקום לא צפוי ושגם אחרי הופעתו לא מצאו הגיאולוגים של המכון לצרפו לאתר בולענים כלשהו ולא מצאו לנכון לסמן שזהו אזור היתכנות להופעת בולענים נוספים.

183. באשר לאי העסקת גיאולוג ע"י המועצה, טענה המועצה כי לא המדינה ולא הגיאולוג מר רז שהועסק במועצה איזורית תמר במימון המדינה, נתנו עצות כלשהן לגידור ושילוט השטחים הנרחבים שהיו בהיתכנות גבוהה להימצאות בולענים וכי מר רז מיפה בולענים שהתגלו וסימן במפות את הריכוזים שלהם. ולכן הן תמר והן מגילות גידרו, שילטו ופינו שטחים בהם הופיעו בולענים. בנוסף טענה המועצה כי הפסקת העסקת מר רז במועצה נעשתה ע"י המדינה שמטעמיה החליטה שאין בו צורך משום שעבודתו ככל הנראה כוסתה ע"י המכון הגאולוגי.

184. המועצה הדגישה בסיכומיה כי היא הציבה לאורך השנים שילוט מול אתרי בולענים ושילוט מול אזורים בהם התגלו בולענים וכי בולען פלוני נפער במקום לא צפוי ואין זה סביר לדרוש לשלט את המקום הזה לפני שהבולען התגלה.

עוד הדגישה המועצה כי המדובר בבעיה לאומית וכי המדינה היא זו שקובעת מדיניות, נותנת תקציבים וקובעת נהלים להקטנת הסיכון ואם יש מישהו שצריך לפצות את התובע זוהי המדינה, ולכן, כך לטענת המועצה דין התביעה כנגדה להידחות.

המועצה מטילה את מלוא האחריות על מדינת ישראל, מאחר ולה אין את האמצעים והתקציבים לחקור וללמוד את התופעות המדוברות במקרה דנן.

185. באשר לנזק, סומכת המועצה על המדינה שתציג כראוי הטיעון בנושא הנזק של התובע בסיכומיה, כאשר יש זהות אינטרסים בין הנתבעים, ולכן היא מצטרפת לתחשיב הנזק שהוגש ע"י המדינה.

דיון והכרעה



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

186. בולען (בור גדול) הוא שקע הנפער באופן פתאומי בקרקע. בולען נוצר מתחת לפני הקרקע, בשל מחסור באדמה שיוצרת חלל תת-קרקעי.

3

4 האדמה החסרה גורמת לקרקע שמעל החלל להיות פחות יציבה, עד שהיא קורסת פנימה
5 ומתגלה בולען : ראו ויקיפדיה – האנציקלופדיה החופשית.

6

7 בד בבד עם ירידת מפלס ים המלח מופיעים בכל שנה מאות בולענים חדשים. הבולענים
8 נפערים בפתאומיות ועלולים לסכן חיי אדם.

9

10 להמחשת עוצמת התופעה והסיכון שבה נתן למצוא בתצלום שלהלן :

11



12

13

187. על פי מחקר שביצע פרופסור שלמה שובאל מהאוניברסיטה הפתוחה, תהליך יצירת
14 הבולען מתחיל במי תהום מתוקים הזורמים לכיוון ים המלח בעקבות ירידת מפלס מי
15 ים המלח. המים ממסים את שכבת המלח התת-קרקעית שנוצרה עם נסיגת ים המלח
16



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

1 בעבר וכוסתה במשקעים של חרסיות וקונגלומרטים. שכבת החרסית המצויה מעל שכבת
2 המלח ומתחת למפלס מי התהום היא בוצית וגמישה מאוד.

3

4 עם הזמן נוצרים בשכבה יבשה זו סדקי קריסה והולכים ומתרחבים וגם מתרבים,
5 ובסופו של דבר היא מתמוטטת אל תוך שכבת החרסית הבוצית שמתחתיה. תופעה דומה
6 מתרחשת כאשר על פני הקרקע מצויה שכבת קונגלומרט, שגם היא תישאר תלויה מעל
7 לחלל שנוצר מתחתיה עד שמשקלה העצמי ימשוך אותה מטה או שמשקל נוסף, רכב או
8 בני אדם, יגרום להתמוטטותה, מאחר שמתחת לכל צדו הישראלי של האגם ישנה שכבת
9 מלח, שכנת הבולענים מורגשת בעיקר שם. בצד הירדני ישנה שכבת מלח רק באזור
10 המפעלים, ולכן ישנם רק כחמישה בולענים בשטח ירדן.

11

12 188. במקרה שלפנינו, אין מחלוקת בין המומחים על מיקום הבולען שנקרא על שם התובע
13 "בולען פלוני".

14

15 בולען פלוני נמצא בתחום שיפוט של המועצה החולש על צפון ים המלח, בתוך שפך נחל
16 דרגה, במרחק של כ- 200 מטר מזרחית לכביש 90.

17

18 189. מה גם, אין מחלוקת בין הצדדים כי ירידת מפלס ים המלח היא הגורם לתופעת
19 הבולענים, כאשר לטענת התובע הגורם העיקרי לירידת המפלס הוא שימושי אדם וניהול
20 משק המים באופן שיצר גרעון במים הנכנסים לים המלח – הפנה לחוו"ד רז עמ' 6 ועדותו
21 בעמ' 18, שורות 29-35.

22

23 190. לטענת התובע, משק המים וההחלטות הנוגעות לו נמצאים בסמכות המדינה וכי לאור
24 העובדה שהתופעה נובעת משימושי אדם יש תמימות דעים כי אין מדובר ב"תופעת טבע"
25 הפנה לעדותו של רז ש"התופעה היא מושרית אדם ולא הטבע עושה אותה, אז יש סיכוי
26 שאם האדם יעשה תיקון או שיפסיק לעשות "עוולות" כלפי הטבע אולי אפשר לעצור" –
27 עמ' 22 לעדותו של רז, שורות 25-26.

28

29 **המצב הנורמטיבי:**

30

31 191. הוכחתה של אחריות ברשלנות מחייבת, קיומם של שלושה דברים: נזק, אשם, וקשר
32 סיבתי בין השניים – ראו ע"א 2625/02 עו"ד נחום נגד דורנבאום, פ"ד נח (3) 385, 400).



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

1

2

סעיף 35 לפקודת הנזיקין קובע כי :

3

4 "עשה אדם מעשה שאדם סביר ונבון לא היה עושה באותן נסיבות, או לא עשה מעשה

5 שאדם סביר ונבון היה עושה באותן נסיבות... הרי זו התרשלות; ואם התרשל כאמור

6 ביחס לאדם אחר, שלגביו יש לו באותן נסיבות חובה שלא לנהוג כפי שנהג, הרי זו

7 רשלנות, והגורם ברשלנותו נזק לזולתו עושה עוולה".

8

9 בע"א 1081/00 אבנעל נגד מדינת ישראל, נט(5) 193 (להלן: "אבנעל") קבע בית המשפט

10 העליון כי :

11 "פעולה בלתי סבירה במישור המינהלי עשויה להוות פעולה רשלנית במשפט הפרטי.

12 לעיתים אלה שני צדדיו של אותו מטבע... בגין הפרת הדין המינהלי יחולו התרופות

13 המינהליות. בגין הפרת חובת הזהירות בנזיקין יחולו התרופות האזרחיות..." [שם

14 בפסקה 17].

15

16 ראו גם דברי השופטת ד' דורנר בע"א 1678/01 מדינת ישראל נגד וויס ואח', פד"י נח (5)

17 167, 180; וד' ברק-ארז עוולות חוקתיות (תשנ"ד) 162.

18

19 192. על הזיקה שבין שני תחומי המשפט עמדה גם השופטת חיות, בדבריה בע"א 2906/01

20 עיריית חיפה נגד מנורה חברה לביטוח בע"מ (ניתן ביום 25.5.06) (להלן: "עיריית

21 חיפה"), שם כתבה :

22

23 "הנה כי כן, בעניין החובה לפעול קיימת נקודת השקה בין מבחני הסבירות הקבועים

24 בדין המינהלי המיושמים על ידי בתי המשפט לצורך ביקורת שיפוטית על חוקיות

25 מעשיה או מחדליה של הרשות הציבורית, ובין מבחני הסבירות לפיהם נבחנים מעשיה

26 או מחדליה של הרשות הציבורית בדיני הנזיקין לעניין עוולת הרשלנות". [שם, בפסקה

27 42]

28

29 193. סעיפים 35-36 בפקודת הנזיקין [נוסח חדש] מעגנים את עוולת הרשלנות. על מנת לבסס

30 קיומה של עוולת רשלנות יש להוכיח מספר תנאים :

31



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

1 חובת זהירות כלפי הניזוק (מושגית וקונקרטית); הפרת החובה; קיומו של נזק; וקיומו
2 של קשר סיבתי בין הפרת חובת הזהירות לבין הנזק - ראו ע"א 145/80 ועקנין נ' המועצה
3 המקומית, בית שמש, פ"ד לז(1) 113 (1982) (להלן: "פרשת ועקנין").
4

5 194. חובת הזהירות המושגית נבחנת על פי מבחן הצפיות, במסגרתו נשאלת השאלה, האם
6 ביחס לסיכון מסוים קיימת חובת זהירות. בעת בחינת חובת הזהירות הקונקרטית
7 נשאלת השאלה האם בנסיבות מקרה פלוני וביחס לניזוק אלמוני קיימת חובת זהירות.
8

9 חובת הזהירות הקונקרטית נבחנת על פי המבחנים הבאים: האם הנתבעות היו מודעות
10 לסכנת הנפילה בבולענים? האם התרחשו באותו מקום תאונות דומות בעבר? האם
11 הנפילה לבולען היא אירוע שגרתי או חריג באופיו? האם הנתבעות היו בעלי שליטה
12 ופיקוח על השטח? האם התובע יכול היה להסתמך באופן סביר על כך שהנתבעות ינקטו
13 אמצעי זהירות סבירים לשמירת ביטחונן?
14

15 195. בפרשת ועקנין נקבע:

16
17 "בקביעתה של חובת הזהירות הקונקרטית יש לזכור, כי לא כל נזק צפוי (מבחינה
18 פיסית) הוא נזק שיש לצפותו (במישור הנורמאטיבי). 'אין דין שכל יצירת סיכון מטילה
19 על אדם אחריות לכל תוצאה מזיקה שתיגרם בעקבותיה, אפילו אפשר לחזות תוצאה
20 כזאת מראש' ..."
21

22 חובת הזהירות הקונקרטית אינה קיימת למניעתו של כל סיכון וסיכון. הדין מבחין בין
23 סיכון סביר לבין סיכון בלתי סביר. רק בגין סיכון בלתי סביר מוטלת חובת זהירות
24 קונקרטית. ומהו סיכון בלתי סביר? הסיכון הבלתי סביר, שבגינו מוטלת חובת זהירות
25 קונקרטית, הוא אותו סיכון, אשר החברה רואה אותו במידת חומרה יתירה, באופן
26 שהיא דורשת כי ינקטו אמצעי זהירות סבירים כדי למנעו."
27

28 196. הלכה היא כי הבעלות במקרקעין מטילה חובת זהירות מושגית על הבעלים לטובת
29 המבקרים במקרקעין. למדינה חובת זהירות מושגית כלפי המבקרים והמשתמשים
30 במקרקעין שבבעלותה ואחריותה; כפי המצב בענייננו.
31



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

197. כעת יש לבחון האם בנסיבות המקרה, הייתה למי מהנתבעים חובת זהירות קונקרטית והאם הפרו חובה זו כלפי התובע. לשם כך נפנה לבחון את הראיות והעדויות שנשמעו בעניין.

198. כמובן, המדינה עלולה לחוב ברשלנות, שעה שפעלה באורח בלתי סביר בנסיבות בהן מוטלת עליה חובת זהירות - ראו אבנעל, בעמ' 203.

אומנם, בעבר הרחוק אימצה הפסיקה גישה, המצמצמת את הטלתה של אחריות ברשלנות על המדינה - ד"נ 6/66 שחאדה נ' חילו ואח', פ"ד כ(4) 617, 624, אך זה מכבר אין עוד יסוד לשלילה עקרונית של האחריות, וההצדק להטלתה לעולם ייבחן לגופם של דברים - ע"א 429/82 מדינת ישראל נגד תמר סוהן, מב(3) 733, בעמ' 736 (להלן: "סוהן"); ע"א 915/91 מדינת ישראל נגד יצחק לוי, מח(3) 45, בעמ' 70; ראו גם עיריית חיפה, בפסקה 18.

גישה זו מתחייבת מלשונו של סעיף 3 לחוק הנזיקים האזרחיים (אחריות המדינה), התשי"ב-1952, הקובע לאמור:

"אין המדינה אחראית בנזיקים על מעשה שנעשה בתחום הרשאה חוקית, או בתום לב תוך שימוש מדומה בהרשאה חוקית; אולם אחראית היא על רשלנות שבמעשה".

לעניין אחריות המדינה בנזיקין אפנה לע"א 10078/03 אורי שתיל נגד מקורות, סב(1) 803, שם נכתב כי:

"בקביעת היקפה של חבות המדינה בנזיקין נשקלים, מן העבר האחד, ההכרה בתפקידה של המדינה בקידום טובתם של אזרחיה, הרצון להניאה מפני הפעלה מופרזת של הכוח הרב המסור בידה, ודרבונה לקבל החלטות מושכלות. מן העבר האחר, נלקחים בחשבון החשש מפני הרתעת יתר של גורמי השלטון ופגיעה בכושרם לפעול על-פי שיקולים שממין העניין"

ראו גם ע"א 862/80 עיריית חדרה נ' זוהר, לז(3), 757, שם נאמר כי:

"ניסיון החיים מוכיח, כי הסרת חסינות מאחריות בנזיקין של המדינה לא גרמה זעזוע, ואין כל בסיס לחשש, כי הטלת חובת זהירות [מושגית] על גופים שלטוניים, בשל



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

שימוש רשלני או בשל חוסר שימוש רשלני בסמכות שלטונית... תביא לפגיעה כספית
קשה באותם גופים או להצפתם של בתי המשפט בתביעות נזיקין... אין גם חשש כי
הכרה בחובת זהירות [מושגית] תביא לדמורליזציה בשירות הציבורי. לדעתי, השפעת
קיומה של חובת הזהירות תהא הפוכה, שכן היא תעמיד את עובד הציבור על המשמר
ותמריץ אותו לנהוג כראוי". [שם, בעמ' 767].

זאת ועוד ראו גם הלכת גורדון, בעמ' 136; עניין סוהן, בעמ' 741; ע"א 196/90 ירמיהו
עיני בע"מ נגד הועדה המקומית לתכנון ולבניה קריות ואח' פ"ד מז (2) 111, 127. סבורני,
כי בנסיבות המקרה שבפנינו, אין בכוחם של שיקולי מדיניות לשלול את קיומה של חובת
זהירות.

כעת אדון בחובת הזהירות המושגית והקונקרטית בהתייחס לכל אחת מהנתבעות :

אחריות המדינה:

199. אין מחלוקת כי הבעלות על המקרקעין, בהם אירעה התאונה, רשומה על שם המדינה, אי
לכך חבה המדינה חובת זהירות מושגית. זאת ועוד כעולה מהעדויות וחומר הראיות
שהוצג לפניי הוכח קיומה של חובת זהירות קונקרטית. המדינה יכולה היתה לחזות
מראש את האפשרות של היווצרות בולענים בשטח. המדינה ידעה גם ידעה שמתקיימות
באיזור תופעות מסוכנות אלו חרף כל האמור המדינה לא נקטה אמצעי זהירות נדרשים
וזאת בטענת סרק של היעדר משאבי תקציב וכוח אדם.

200. יש לציין כי בחודשים אוקטובר 2007 עד יולי 2008 בדק משרד מבקר המדינה את
פעולותיה של המדינה בנוגע לירידת מפלס ים המלח ובנוגע לתופעת הבולענים באזור ים
המלח ואת תוצאותיה.

201. דוח מבקר המדינה הצביע על ליקויים חמורים בהתנהלותם של הגורמים המעורבים
במשרדי המדינה, אשר הביאו לכך שקיימת סכנה ממשית לעתידו של ים המלח ולדעת
מבקר המדינה אין להשלים עם המשך המצב ולכן על משרד התיירות בשיתוף עם יתר
משרדי הממשלה הנוגעים בדבר, מוטלת האחריות לנקוט את הפעולות המתחייבות
בהקדם, לפני שייעשה המצב לבלתי הפיך.



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני:

30.4.19

1 202. בכתב ההגנה של המדינה נכתב כי:

2

3 "ירידת המפלס של ים המלח לאורך השנים הינה בעיה לאומית ואזורית. מקורה
4 במצוקת המים האזורית, המביאה לניצול מי הירדן ומקורותיו ע"י המדינות אשר להן
5 גישה אליהם, בעקבותיה קטנה כמות המים הנכנסת לים המלח, לצד פעילות
6 תעשייתית לצד הימה... תופעת הבולענים הינה תופעת טבע דינאמית המפושטת על פני
7 אזורים נרחבים, וראשית הופעתה במדינת ישראל בשנות ה-80. מדובר בבורות תת
8 קרקעיים הנוצרים כתוצאה מקריסה הדרגתית פתאומית של פני השטח בשל המסת
9 שכבת מלח בתת הקרקע. יתכן כי הרקע לתופעה הוא ירידת מפלס ים המלח, אם כי
10 הדבר אינו ודאי וקיימות סיבות אפשריות חלופיות ו/או נוספות... לאורך השנים עוסקת
11 הנתבעת בניטור, חקר, לימוד והתמודדות עם תופעות אלה, תוך השקעת משאבים רבים,
12 אולם מדובר בתופעות מורכבות, ולא נמצאה עד כה דרך ידועה ומוכרת להתמודדות עמן,
13 וספק אם תמצא כזו. כל דרך התמודדות מוצעת שנבחנת כוללת סיכונים, קשיים ועלויות
14 כלכליות גבוהות מאד, לצד סימני שאלה באשר לתוצאותיה..." (ראו סעיף 11 לכתב
15 ההגנה של המדינה).

16

17 203. מכתב מיום 5.6.11 (שנכתב לאחר התאונה) – (מוצג ל"א בתיק המוצגים של התובע),
18 כותב מנהל משרד ראש הממשלה:

19

20 "החלטת ממשלה 1311 מתאריך 6.3.07 והחלטת ממשלה 1666 מתאריך 13.5.07 קבעו,
21 כי משרד התיירות ירכז את הטיפול בהגנות ים המלח ואת הטיפול בבעיות חוסר
22 היציבות בקרקע שם.

23

24 בתקופה הקרובה הממשלה תדון בנושא, תקבל החלטה בנוגע למדיניות הטיפול בנושא
25 ים המלח, ובהתאם לצורך גם תגדיר את חלוקת הסמכויות בטיפול בנושא"

26

27 204. קרי, הממשלה מעבירה הטיפול בבעיה ממשרד למשרד במשך שנים רבות וללא כל
28 הנחיות ברורות למועצות – לעניין זה אפנה לעדות בר עצמו שהודה כי "המדינה לא
29 הייתה מתואמת.. ולכן גם האחריות עברה ממשרד למשרד, לא היה ברור איזה משרד
30 אחראי לטיפול בים המלח..." – עמ' 107 לפרוט', שורה 14-15.
31



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

המדינה לא הוציאה שום הנחיה בנוגע להתנהלות באזורים בעלי היתכנות גבוהה להופעת
הבולענים, לא הוציאה כל הנחיה להקטנת הסיכון לפגיעות בגוף ואף המומחה מטעם
המדינה אישר כי מסמך המדיניות כלל המלצות לקביעת הנחיות להתנהלות בשטחי
בולענים וכי ניתן היה לעשות שימוש במפות ההיתכנות לצורך התרעות למבקרים – ראו
עמ' 102 לפרוטוקול, שורות 25-26.

205. זאת ועוד מלבד ד"ר בר שנתן חוות דעת מקצועית מטעם המדינה, האחרונה לא הביאה
אף עד מטעם ממשלת ישראל להסביר מדוע נמשך הטיפול בבעיית הבולענים 8 שנים עד
התאונה הנדונה ומאז ועד היום ולפרט אילו הנחיות ניתנו למועצות.

206. נוכח כל האמור לעיל אני קובע כי המדינה התרשלה גם כן ומוטלת עליה האחריות; אם
כי לא הבלעדית; לאירוע התאונה בה נפגע התובע.

אחריות המועצה :

207. התובע הפנה לסעיף 63(א) של צו המועצות המקומיות (מועצות אזוריות) תשי"ח – 1958,
הנותן למועצה סמכות לטפל כמעט בכל דבר בתחומי המועצה :

"להבטיח את בריאות הציבור, את הסדר ואת הביטחון.. למנוע הופעתם והתפשטותם
של מחלות ונגעים... לסלק מפגעים ולמנוע תקלות..."(סעיף קטן 8).

208. לטענת התובע, קיימת חובת זהירות מושגית במסגרת חובת המועצה לשמור על בטיחות
ושלום הציבור בתחום שיפוטו.

209. כאן המקום להפנות לתצהיר המזכיר שהגדיר את תופעת הבולענים כמפגע – סעיף 7
לתצהירו הראשון).

210. עוד טען התובע כי משהוכח כי המועצה ידעה על התופעה זמן רב לפני התאונה, ידעה; גם
כן; על קיומה של סכנה קונקרטית של נפילה לבולען, וכי אזור התאונה הנו אזור מסוכן
כשהיה מקום לצפות שמטיילים ילכו בו, אזי הוכחה גם חובת הזהירות הקונקרטית כלפי
התובע.



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

- 1 התובע סבור כי המועצה כשלה בטיפול בתופעת הבולענים, לא עשתה דבר כדי להקטין
2 את הסיכון לנזק גוף, ולא מנעה מפגעים על אף שהיה מדובר בסיכון ידוע ומוגדר במקום
3 התאונה. לכן כתוצאה ממחדליה לא עשתה המועצה דבר להקטין ולמנוע את הסכנה.
4 לטעמו של התובע, גם שיקולי עלות כלכלית אינם יכולים לסייע למועצה כשהוכח כי ניתן
5 היה למנוע את התאונה באמצעים סבירים ביותר.
6
- 7 212. על חובת הזהירות המושגית מצד המועצה אנו למדים מפקודת העיריות ובפרט סעיפים
8 242 ו- 249(29). מה גם, המקרקעין בהם ארעה התאונה הם בתחום השיפוט של המועצה
9 ובחזקתה, כאשר יודגש כי ההלכה שנקבעה בפסיקה קובעת כי החזקה במקרקעין מטילה
10 חובת זהירות מושגית כלפי המבקרים בהם – לעניין זה ראו פרשת **ועקנין**; ע"א 4597/91
11 **קיבוץ אפיקים נגד כהן**, פ"ד (2) 112, בעמ' 123; ע"א 615/89 **מרדכי נגד עיריית**
12 **גבעתיים**. זאת בין אם הנזק נגרם בשטח המקרקעין ובין אם הנזק נגרם בשל התממשות
13 סיכון הטמון במקרקעין לאדם או לנכס הנמצאים ברשות הרבים – ראו ע"א 780/76
14 **מועלם נגד רשות הפיתוח**, פ"ד לא(2) 630.
15
- 16 213. בהתאם לצו המועצות המקומיות, המועצה היא בעלת סמכות לפעול בכל עניין הנוגע
17 לציבור בתחום המועצה, ובכלל זה לדאוג לקבוע סדרים, להטיל איסורים והגבלות,
18 ולאחוז באמצעים כדי להבטיח את בריאות הציבור, את הסדר ואת הביטחון, לסלק
19 מפגעים ולמנוע תקלות.
20
- 21 214. ראוי לציין כי הלכה היא כי על רשות מקומית לעשות כל הדרוש לשמירה על ביטחון
22 הציבור בתחומיה – ראו ע"א 862/80 **עיריית חדרה נגד אהרון והר**, פ"ד לז(3) 757, בעמ'
23 766.
24
- 25 215. על חובת הזהירות הקונקרטית ניתן ללמוד מהנסיבות: הצבת שלט אזהרה; עמדו בפני
26 המועצה הזדמנויות לסייר בשטח ולהתריע מפני סכנת הבולענים
27
- 28 216. כעולה מהעדויות שהובאו לפניי הוכח כי המועצה ידעה על קיומם של בולענים בתחומה
29 ובפרט באזור התאונה ואף היה עליה לדעת העובדות הנוגעות לתופעת הבולענים והסכנה
30 הנשקפת ממנה.
31
- 32 217. מר דמהן ראש המועצה כיהן כחבר ועדה בהכנת מסמך המדיניות בעניין הבולענים משנת
33 2006, קרי כ- 3 שנים לפני התאונה נשוא תיק זה – ראו נספח כז1 לתצהיר התובע.



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

1

2 218. ידיעת המועצה אודות הבולענים נלמדת גם מתשובת מזכיר המועצה לשאלון התובע,

3 כשנשאל "האם הנתבעת הודיעה לתובע ו/או לתושבים בתחום השיפוט ו/או

4 למשתמשים בתחום השיפוט של הנתבעת על הסכנות עקב התופעה בתחום שיפוט",

5 והשיב כי "שילוט לאורך הדרכים במקומות המועדים ופרסומם בעתונות המקומית

6 בנושאי הבולענים היו לכל אורך התקופה" – ראו תצהיר תשובות מזכיר המועצה.

7

8 219. זאת ועוד ניתן ללמוד על ידיעת המועצה אודות הבולענים מעדותו של המומחה מר רז

9 שהעיד מטעם התובע שמסר כי :

10

11 ... כאשר מועצה אזורית תמר החליטה להפסיק את המעקב ב- 2006 כתבתי מכתב,

12 חושב שכבר הזכרתי אותו מיוני 2006, לשתי המועצות והתרעתי על בעיית הפסקת

13 המעקב – אני רואה שהמכתב מונח בפני עו"ד הוד – תוך תקווה שהמעקבים יימשכו

14 ואוכל לתת אזהרות, אינדיקציות ושהמועצות יפעלו בהתאם. דיברתי עם ראש המועצה

15 דאז של מגילות טלפונית, אמר שאין להם עניין בזה. קודם כל שלחתי מכתב ואחר כך

16 דיברתי איתו טלפונית ניסיתי לשכנע אותו, שמו מרדכי דהמן, והוא אמר שכל הנושא

17 של בטיחות לא מעסקה של המועצה היא לא אמורה להשקיע בעניין זה ולכן נפסק

18 המעקב שם... – ראו עמ' 31-32 לפרוטוקול, שורות 29-36.

19

20 220. כך גם ציין מר רז בחוות דעתו :

21

22 "למרות קיומן של מפות אזורי היתכנות, עד מועד ארוע פלוני, לא נעשו בתחום מוא"ז

23 מגילות ומטעמה, פעולות שמטרתן מניעת סיכונים בולענים למטיילים במרחב המוגדר

24 כבעל התכנות גבוהה".

25

26 221. מה גם, המכון הגאולוגי העביר למועצה מפות ההיתכנות להופעת בולענים החל משנת

27 2005, כך כתב ד"ר בר בעמ' 5 חוות דעתו :

28

29 "דו"ח ומפה הועברו אליהם לפני האירוע הנטען בתביעה", בהמשך כתב כי "מפת

30 ההתכנות הראשונה פורסמה על ידי המכון בשנת 2004 והועברה בשנת 2005 למהנדסי

31 המועצת האזוריות ולכל דורש", וש- "המפה הועברה למועצות האזוריות של ים המלח

32 בגרסה דיגיטלית בשנת 2005".

33



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 12-10-53057 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני:

30.4.19

- 1 222. גם בעדותו בבימ"ש ציין ד"ר בר כי :
- 2
- 3 **"אנו אמרנו את זה לכל הרשויות גם למנהל התכנון, העברנו את הנתונים האלה לכל מי**
- 4 **שאחראי על השטח" – עמ' 102 לפרוטוקול, שורות 7-8.**
- 5
- 6 223. עוד ציין ד"ר בר כי התובע נפל בשטחה של המועצה באזור שהוגדר במועד הארוע כאזור
- 7 בהיתכנות גבוהה להיווצרות בולענים והוא נמצא בסמוך לאתר בולענים קיים – ראו עמ'
- 8 7 לחוות דעתו.
- 9
- 10 224. באשר לטענת המועצה כי לא קיבלה את מפות ההיתכנות טרם האירוע, ראשית יש לציין
- 11 כי טענה זו הועלתה בתצהירו המשלים של מזכיר המועצה ביום 23.11.17 "כמענה לחוות
- 12 דעת שהוגשה ע"י מדינת ישראל אחרי הגשת תצהירו הקודם...", וזאת אחרי כשנה וחצי
- 13 מהגשת תצהיר עדותו הראשית, הרי המדובר בהרחבת חזית, זאת כאשר המדינה בכתב
- 14 הגנתה טענה כבר כי הכינה מפות היתכנות והעבירה אותן למועצות (סעיפים 11 ו-19
- 15 לכתב ההגנה) והמועצה לא טענה שלא קיבלה את המפות מאז הגשת כתב התביעה ועד
- 16 מספר ימים לפני ישיבת ההוכחות. זאת ועוד, כעולה מהעדויות שנשמעו הוכח כי המפות
- 17 הועברו למועצות ואף נערכו פגישות הסברה בעניין, גם מר בלאו העיד בפניי כי **"לא ידוע**
- 18 **לי שקיבלנו את מפות ההתכנות האלה לפני האירוע. אני אומר את זה מטעמי זהירות"** –
- 19 ראו עמ' 119 לפרוטוקול, שורה 12.
- 20
- 21 225. מכל האמור יוצא איפוא כי המועצה לא זו בלבד שהיתה צריכה לצפות את הנזק שאירע,
- 22 אלא שהיא גם צפתה אותו בפועל.
- 23 226. יודגש כי המועצה בחרה לא להעיד איש מטעמה, מלבד מזכיר המועצה ונמנעה מלהביא
- 24 לעדות מטעמה את העד הרלוונטי שבמקרה שלפנינו הינו מהנדס המועצה, זאת כעולה
- 25 מעדות מזכיר המועצה עצמו שהכתובת הנכונה לנושא הבולענים הינו מהנדס המועצה,
- 26 כך למשל אישר בעדותו המזכיר בלאו כי האחראי המוטלת עליו חובת הטיפול בדרך
- 27 מסוכנת הוא המהנדס וכך מסר **"מהנדס המועצה בד"כ מטפל בסוגיות של מבנים**
- 28 **מסוכנים, דרך מסוכנת"** – עמ' 117 לפרוט', שורה 30 וכן אישר המזכיר בלאו כי האחראי
- 29 על השילוט והקביעה היכן להציבו הינו המהנדס (עמ' 118 לפרוט', שורות 10-15) – ראוי
- 30 לציין כי הימנעותו של בעל דין מלהביא עד רלוונטי פועלת לרעתו ומקימה חזקה לפיה,
- 31 אילו נשמע אותו עד היה הדבר פועל לרעתו – ראו ע"א 465/88 **הבנק למימון ולסחר בע"מ**
- 32 **נגד מתתיהו ואח',** פד"י מה(4) 651 בעמ' 658 וע"א 3694/99 **ארדמן נגד חברת פרויקט**
- 33 **אורנים בע"מ,** פ"ד נה(2) 385.



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

1
2 227. זאת ועוד, לא הוכח כי המועצה נקטה אמצעים מתאימים כדי להזהיר מפני בולענים,
3 כאשר היה על המועצה לשלט את האיזור בהתאם למפות ההיתכנות שקיבלה מהמדינה
4 ולפנות לקבלת תקציב ממושרד הפנים שיועד לכך, והעובדה שלאחר התאונה מצאה
5 המועצה את התקציב לשלט את האזור; מדברת בעד עצמה – ראו נספח י' לתחשיב
6 התובע שהינו חשבונית המלמדת שחודשיים לאחר האירוע נשוא התביעה רכשה המועצה
7 שילוט אזהרה לבולענים.

8
9 מה גם, המועצה השכנה תמר שבשטחה יש בולענים, דאגה לשלט את האזור בשל סכנת
10 הבולענים – ראו עדות ד"ר בר בעמ' 102 לפרוט' וכן עדותו של מר רז בעמ' 31 לפרוט' וכן
11 חוות דעתו של מר רז בעמ' 10, שציין כי המועצה תמר דאגה להצבת שלטי אזהרה בכל
12 אתרי הבולענים הידועים בתחומה, אך המועצה מגלות ים המלח לא דאגה לכך ולא
13 הציבה כל שילוט המתריע על סכנת הבולענים.

14
15 228. משכך, אני מוצא כי המועצה התרשלה ומוטלת עליה אחריות מסוימת להתרחשות
16 התאונה בה נפגע התובע.

17
18 **וכעת אעבור לשאלת חלוקת האחריות :**

19
20 229. מקום בו היו שניים אחראים לנזק אחד שאינו ניתן לחלוקה, יישאו הם יחד ולחוד
21 באחריות למלוא הנזק, אך ביחסים בינם לבין עצמם תיגזר מידת השתתפותו של כל אחד
22 מהם בתשלום הפיצוי לניזוק, ממידת תרומתו של המזיק לנזק – ראו ד"נ 15/88 מלך נגד
23 קורנהטיזר ואח', פ"ד מד (2) 89, 97; בציינו כי "כאשר כל נתבע גרם לחלק כלשהו מנזקו
24 של הניזוק, אך לא ברור מהי מידת חלקו בנזק הכולל, מועבר נטל ההוכחה לנתבע
25 להוכיח שהוא חלקו בנזק הכולל ואם אינו עומד בנטל זה מחויב הוא במלוא הנזק".

26
27 ראו גם ע"א 8199/01 עזבון מירו ז"ל ואח' נ' מירו ואח', פ"ד נו(2) 785, 796; ע"א 8526/96
28 מדינת ישראל נגד פלוני, (ניתן ביום 23.6.05), בפסקה 36.

29
30 230. הנזק נשוא התביעה נגרם על ידי מספר מעוולים. על כן, אנו נדרשים לסוגיית חלוקת
31 האחריות.

32



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

231. במקרה דנן, כפי שקבעתי לעיל הן המדינה והן המועצה אחראיות לנזק שנגרם לתובע בעקבות התאונה. המדינה והמועצה גרמו לנזק אחד, שאינו ניתן להפרדה, ולפיכך אחראיות הן יחד ולחוד לנזקו של התובע הנובע מהתאונה.

232. ככל שהדבר נוגע ליחסים שבין המעוולות לניזוק, קמה חבות ביחד ולחוד מצד כל המעוולות משום שהנזק שנגרם אינו ניתן להפרדה ולחלוקה כך שלא ניתן לייחס למי מהן חלקים נפרדים - ד"נ 15/88 מלך נ' קורנהויזר, פ"ד מד(2) 89 (להלן: עניין מלך).

233. בדרך כלל ראוי שהאחריות לנזק תחולק בין המעוולים השונים, ככל שהדבר ניתן, אך כאשר לא ניתן להפריד את הנזק באופן סביר "אין לדרוש מהניזוק את הבלתי אפשרי, ואין להרשות למזיק להתחמק מפיצוי קורבנו, רק משום שבנסיבות מסוימות לא יוכל התובע לעולם להוכיח, איזה חלק מהנזק נגרם על-ידי המעשה של כל מזיק" - ראו ע"א 285/86 נגר נ' וילנסקי, פ"ד מג(3) 284, 293.

234. משקיים קושי בחלוקת הנזק בין הנתבעים, הנטל להוכיח כי הנזק שנגרם ניתן לחלוקה מוטל עליהם ואם לא יעמדו בו תהא חבותם ביחד ולחוד, לכל הנזק שנגרם - ראו: ע"א 22/75 אדרי נ' עזיזאן, פ"ד ל(1) 701; ע"א 8133/03 יצחק נ' לוטם שיווק בע"מ, פ"ד נט(3) 66, 82-83.

235. המבחן לקביעת שיעור ההשתתפות בין המעוולות לבין עצמן לפי סעיף 84(ב) לפקודת הנזיקין הוא "מידת האחריות" של כל אחד מהם לנזק - ראו לעניין זה ע"א 267/58 לקריץ נגד שפיר, פ"ד יג 1250, שם נקבע כי:

"מידת השתתפותו של כל מזיק יש לקבוע לא לפי מבחן הסיבתיות אלא לפי מידת אשמתו. השאלה אינה, באיזה מידה גרם כל אחד לאירוע האסון, אלא מה מידת האשמה הרובצת לפתחו" - שם, בעמ' 1253.

ראה גם ע"א 746/76 עזבון דוד עזרא נ' בן מויאל, לב(3) 539; ע"א 477/85 בוארון נ' עיריית נתניה, מב(1) 415; ע"א 1170/91 בכור נ' יחיאל, מח(3) 207, כן ראה א' ברק "מעוולים יחד" דיני הנזיקין - תורת הנזיקין הכללית, בעמ' 509-507.

236. בהינתן עובדותיה של תביעה זו, כפי שנפרשו בחומר הראיות, דעתי היא כי יש לחלק את החבות לפיצויו של התובע כך, שעיקרה יוטל על המועצה ומקצתה על



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

המדינה. אין ספק, כי המפתח העיקרי למניעתו של הנזק הוחזק בידיה של המועצה, ואולם – כאמור – גם למדינה יד בדבר. קביעתי היא, אפוא, כי המועצה תחוב בשני שלישים מן הפיצוי והמדינה בשליש אחד.

אשם תורם:

237. השאלה אם קיים אשם תורם אם לאו, תבחן רק לאחר שיובהר כי הנתבעות אכן ביצעו את העוולה וקמה חובה לפיצוי התובע, ובענייננו משקבעתי כי הנתבעות התרשלו עלי לבחון כעת אם יש מקום לייחס לתובע אשם תורם ומה שיעורו.

238. על מנת לקבוע את שיעור הפחתת הפיצויים בשל קיומו של אשם תורם, יש לחלק את האחריות בין המזיק לניזוק על ידי הצבת מעשי רשלנותם זה מול זה, וזאת כדי להשוות ולהעריך את מידתם ומשקלם של מעשיו ומחדליו של כל צד - ראו ע"א 7130/01 סולל בונה בניין ותשתית בע"מ נ' יגאל תנעמי, פ"ד נח (1) 1 (2003).

סעיף 68 לפקודת הנזקין קובע כי :

"(א) סבל אדם נזק, מקצתו עקב אשמו שלו ומקצתו עקב אשמו של אחר, לא תיכשל תביעת פיצויים בעד הנזק מחמת אשמו של הניזוק, אלא שהפיצויים שייפרעו יופחתו בשיעור שבית המשפט ימצא לנכון ולצורך תוך התחשבות במידת אחריותו של התובע לנזק; אולם האמור בזה אין כוחו יפה להכשיל הגנה הנובעת מחוזה, ואם חל על התביעה חוזה או דין המגבילים את החבות, לא ייפרע התובע פיצויים למעלה מן הגבול שנקבע כאמור..."

239. מידת ההפחתה של הפיצוי בשל אשם תורם מסורה לשיקול דעתו של בית המשפט הדן בעניין, די אם אפנה בעניין זה לע"א 1952/11 חאלד אבו אלהווא נגד עיריית ירושליים, (ניתן ביום 6.11.12), שם נקבע כי :

"שיעור הרשלנות התורמת – כמו גם אופן חלוקת האחריות בין מספר מזיקים – אינו נקבע בדיוק מתמטי, והוא עניין להערכה המסורה, מטבע הדברים, לערכאה הדיונית, ששמעה את הראיות והתרשמה ישירות מהעדים שהופיעו בפניה"



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני:

30.4.19

240. כעולה מהעדויות שהובאו לפניי, התובע לא היה מודע לקיומו של הבולען באותו מקום, יחד עם זאת כעולה מהתמונות שצירף התובע (צורפו בתיק המוצגים מטעמו ואשר צולמו אחרי התאונה ע"י עד ב' – חברו של התובע, באזור זה המצוי בשטחי יו"ש, קיים שילוט שזו לשונו:

5

6 **"מסיבות בטחוניות הירידה מהכביש מזרחה והשהיה על החוף מרדת החשיכה**
7 **אסורה!"** – ראו תצהיר עד ב', סעיף 4.

8

9 עד ב' העיד כי לא עשו בירור על המסלול קודם לכן ושהכיר את השילוט האוסר לרדת
10 בדרך זו מרדת החשיכה – עמ' 40 לפרוטוקול, שורות 12 ו-15.

11

12 241. עד ב' ועדה א' חבריו של התובע ואשר ליוו אותו בטיול העידו כי החלו לרדת לכיוון ים
13 המלח בשעות אחה"צ – ראו תצהיר עד ב' בסעיף 7 ותצהיר עדה א' בסעיף 4.

14

15 עוד מסר עד ב' כי ביום התאונה החנו את הרכב בחניון התחתון של שמורת נחל דרגות
16 והסביר מדוע לא בחרו במסלול המסודר של שמורה באומרו כי:

17

18 **"השמורה מסלול טיולים של כמה שעות הליכה, יצאנו בשעה 15:00, רצינו ים ולא עניין**
19 **אותנו עוד מסלול שהוא מסלול ארוך ואי אפשר להתחילו באמצע היום"** – עמ' 38
20 לפרוטוקול, שורות 32-33.

21

22 242. במקרה שלפנינו, התובע בחר לרדת לים המלח בדרך טבע, בלתי מוסדרת, שאינה נראית
23 "מזמינה" כלל ואינה מסלול הטיול שיועד לכך באזור או מסלול הנסיעה הסלול לים
24 המלח מכביש 90 ולא ערך בירור טרם הטיול אודות האיזור בו בחר לטייל.

25

26 243. בהתחשב בנסיבות העניין סבורני כי יש לייחס לתובע אשם תורם בשיעור כולל של 20%.

27

28 244. לאחר שבחנתי שאלת האחריות וקבעתי כי הנתבעות התרשלו וגרמו ברשלנותן נזק
29 לתובע, אעבור כעת לבחון את גובה הנזק וחישוביו.

30

31 **חישוב הנזק:**

32

33 245. **נתונים כלליים לצורך חישוב הנזק:**



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

1

2

תאריך הלידה : התובע יליד 17.02.85 – היום הוא כבן 34 שנים.

3

4

תאריך התאונה : 17.04.09.

5

6

נכות רפואית משוקללת : 46.3%, כפי שיפורט להלן.

7

8

ימי האשפוז : 61 יום.

9

246 התובע נפל ביום 17.04.09 לבולען בעומק של כ-15 מטר שנפער תחת רגליו באופן פתאומי, במהלך טיול עם חברים באיזור מצפה שלם.

11

12

13

247. הפגיעה : כתוצאה מהנפילה איבד התובע את הכרתו, חולץ לאחר שעות ארוכות והועבר לבי"ח הדסה באמצעות מסוק, במצב קשה וכשהוא מונשם ומורדם.

14

15

16

248. התובע אושפז במחלקה לטיפול נמרץ במשך 14 ימים עקב מצבו האנוש, ואובחנו אצלו פגיעות מוחיות קשות ופגיעות קשות בגב, בצלעות, בריאות ובכל חלקי גופו.

17

18

19

ביום 3.5.09 הועבר למחלקה האורתופדית.

20

21

בעת שהותו בבית החולים עבר התובע ניתוח מורכב בעמוד השדרה במהלכו הוכנס קיבוע קבוע לאורך החוליות.

22

23

24

לאחר מכן, ביום 14.05.09 הועבר התובע לשיקום ב"בית לוינסטיין" במחלקה לנפגעי עמוד שדרה וביום 24.05.09 הועבר למחלקת נפגעי ראש ושחרר ביום 16.06.09.

25

26

27

ביום ה-17.06.09 אושפז התובע ליום נוסף בבי"ח הדסה, לצורך הוצאת מסנן שהוכנס לגופו.

28

29

30

לטענת התובע הניתוח כשל והוא מתהלך עד היום, כשגוף זר מצוי בגופו.

31

32

הנכות הרפואית :

33



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

249. לטענת התובע, נכותו הרפואית הצמיתה והמשוקללת הינה בשיעור 56% ולחילופין בשיעור 47% (אם הנכות בתחום הנוירולוגי תחושב לפי שיעור 15% בלבד).

250. מנגד טענה המדינה כי נכותו הרפואית המשוקללת של התובע עומדת על שיעור של 46.28%.

251. ראוי לציין כי **בתחום האורתופדי**, המומחה מטעם בית המשפט - ד"ר נחשון רנד, קבע לתובע נכות בשיעור 30% בגין הגבלה בטווח תנועות עמוד שדרה מותני, נכות בשיעור 5% בגין שבר דחיסה בחוליות, ונכות בשיעור 5% בגין צלקת ניתוחית ארוכה, כך שנכותו האורתופדית הרפואית המשוקללת הינה – 36.8%.

252. **בתחום הנוירולוגיה**, המומחה מטעם בית המשפט - פרופ' דוד ירניצקי, קבע לתובע נכות צמיתה בשיעור של 15%, בגין חבלת ראש ומגבלות קוגניטיביות.

253. לפיכך, לאחר שבחנתי חוות הדעת של המומחים מטעם בית המשפט וטענות הצדדים אני קובע כי נכותו הרפואית המשוקללת של התובע עומדת על השיעור של 46.3%.

הנכות התפקודית

254. התובע טען כי משהנכויות הרפואיות הן בתחומים תפקודיים מובהקים, אין ספק כי מלוא הנכות הרפואית הנה תפקודית ולפיכך טען כי שיעור הנכות התפקודית הנו לכל הפחות כשיעור הנכות הרפואית שנקבעה.

255. מנגד טענה המדינה כי בשים לב ללימודי התובע בטכניון ולאופי עבודתו כמהנדס, נכותו התפקודית של התובע צריכה לעמוד לכל היותר על שיעור של 15%.

256. בהתחשב במכלול הנתונים, הפגיעות של התובע וגילו, סבורני כי ראוי לקבוע כי הנכות התפקודית של התובע זהה לנכות הרפואית, קרי, 46.3%.

השתכרות התובע:

257. לטענת התובע, שכרו הממוצע של מהנדס מכונות מתחיל אשר עובד בתעשיות ביטחוניות, בעל תואר ראשון, הנו כ- 12,500 ₪ ברוטו בתוספת בונוסים של כ- 2,500 ₪ עומד על כ- 15,000 ₪ כשכר התחלתי בשנה הראשונה ו- כ- 17,000 ₪ ברוטו בשנה השנייה ומשנה



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

חמישית ואילך יש לקחת בחשבון העלאת שכר לאורך ההתקדמות בעבודה ולהעמיד את השכר הממוצע על 22,000 ₪ ברוטו.

258. לטענתו, אעפ"י שהתקבל לעבודה שהיא בשכר הנמוך מהשכר המקובל בשוק ואינה בתעשיות הביטחוניות הוא לא הצליח לעמוד בדרישות המשרה ובפועל התקבל לעבודה ברף שכר נמוך מהממוצע שעמד על כ- 13,500 ₪ ברוטו כעולה מסעיף 16 לתצהירו אליו צירף תלושי שכר. עוד ציין התובע כי הוא פוטר לאחר תקופה קשה מאוד.

(הערה: כעולה מתלושי השכר שצורפו לתצהיר המשלים של התובע (מחודש מרץ עד יוני לשנת 2017) וסומנו ל"ד, התובע החל עבודה במרץ 2017 כאשר שכרו ברוטו עמד על כ- 13,500 ₪).

259. בהתחשב בנתונים שהוצגו בפניי ובמכלול נסיבות העניין ולאחר שבחנתי את טענות הצדדים ועיינתי במסמכים הרלוונטיים סבורני כי יהיה זה נכון להעמיד את השתכרותו של התובע לעבר ולעתיד על סכום של 15,000 ₪.

הפסד שכר בעבר:

260. התובע התחיל לימודי תואר ראשון בחודש מרץ 2010 (כאשר לטענתו היה אמור להתחיל באוקטובר 2009 אך הדבר לא היה אפשרי בשל התאונה) – עיכוב של 6 חודשים.

261. כמו כן לטענת התובע, יש לקחת בחשבון את מלוא העיכוב ביציאה לעבודה כתוצאה מהתאונה, מאחר ואמור היה לסיים את לימודיו ביולי 2015, אך בשל התאונה סיימם רק ביולי 2017.

262. התובע טען כי נגרם לו הפסד מלא מיולי 2015 עד מרץ 2017 (הפסד שכר מלא לתקופה של 20 חודשים).

263. לאחר האירוע התובע החל ללמוד בטכניון הנדסת מכונות, סיים את לימודיו בהצטיינות, וסיים גם תואר שני בטכניון, שימש כמתרגל בטכניון במסגרת לימודי תואר שני למשך שנתיים – ראו עמ' 125 לפרוט', שורות 22-28. התובע החל גם לעבוד בחברת ריקוד כמהנדס, אך פוטר בהמשך. לטענת התובע, עבודה כמהנדס מכונות מצריכה מאמץ פיזי.



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

- 1 הנתבעת טענה כי התובע לא הוכיח כל קשר בין פיטוריו לבין האירוע. לטענתה אין כל
- 2 פגיעה בכושר השתכרותו לעתיד.
- 3
- 4 264. להלן טבלה המסכמת את ראשי הנזק להן טוען התובע, חישובי הצדדים וחישובי
- 5 ביהמ"ש :
- 6

<u>ראש נזק</u>	<u>חישוב התובע</u>	<u>חישוב המדינה</u>	<u>חישוב בימ"ש</u>
	נכות תפקודית = 56%	נכות תפקודית = 15% (המועצה הצטרפה לחישובי המדינה)	נכות רפואית משוקללת = 46.3% נכות תפקודית = 46.3%
כאב וסבל	₪ 400,000	₪ 150,000	₪ 250,000 זאת בהתחשב בעובדה כי התובע אושפז בסה"כ - 61 ימים ובהתחשב בנכותו הרפואית המשוקללת בשיעור של 46.3% ובגילו של התובע ובנסיבות העניין. (לפי הפלת"ד 114,000 ₪ בערך)
עזרת צד ג' לעבר	₪ 371,830	המדינה הציעה סכום גלובאלי כולל עם הוצאות רפואיות ונסיעות לעבר ולעתיד	₪ 300,000 לאחר שעיינתי בטענות הצדדים ובמכלול נסיבות העניין ובהתחשב בתקופה בה היה התובע מאושפז (61 יום), וכן בעבור החודשים הראשונים לאחר התאונה בהם נזקק לטיפולים
עזרת צד ג'	₪ 1,574,724		



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

רפואיים ומעקב רפואי מוגבר, ובהתחשב במהות פגיעתו והנכות הרפואית הצמיתה של התובע - (46.3%) והנכות התפקודית שנקבעה - (46.3%), סבורני כי יהיה זה נכון לפסוק לתובע פיצוי בראש נזק זה של עזרת הזולת על דרך האומדנה הן לגבי העבר והן לגבי העתיד ואני מעמיד את הפיצוי המגיע לו על סכום גלובאלי בסך של 300,000 ₪.		לפי שכר של 5,250 בחודש (לפי 105 שעות חודשיות * 50 ₪ לשעה) עד לתוחלת החיים	לעתיד
235,845 ₪ 145,845 ₪ + 90,000 ₪ – <u>עיכוב של 6 חודשים עד לתחילת לימוד לתואר</u> 90,000 ₪ 6 * 15,000 ₪ מיוני 2017 עד היום, קרי תקופה של 21 חודשים בה התובע לא עבד 21 חודש * 15,000 ₪ * 46.3 % = 145,845 ₪	90,000 ש"ח 6 חודשים * 15000 ₪ העיכוב בלימוד תואר ראשון	418,750 ₪ שכר מהנדס מתחיל בתעשיות ביטחוניות 15,000 ₪ בשנה ראשונה, 17500 בשנה שניה ומשנה החמישית 22,000 ₪ ברוטו.	הפסד שכר לעבר
1,744,483 ₪ 251.1855 (מקדם היוון עד גיל 67 – 33 שנים) * 15,000 ₪ * 46.3 %	אין פגיעה בכושר השתכרותו של התובע	חישוב א': 4,222,659 ₪ חישוב ב': 3,767,843 ₪	הפסד שכר לעתיד
237,639 ₪		חישוב א': 506,719 ₪	הפסד פנסיה



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

12%*(235,845 + 1,744,483) ככלל, וכל עוד לא קוצרה תוחלת חייו של הניזוק בעקבות האירוע הנזק, יפוצה הוא בגין הפסד ההפרשה לפנסיה בשיעור של 12% מכלל הפסדי השתכרותו בעבר ובעתיד (כגובה הפרשות המעביד מהשכר המבוטח של הניזוק, על פי צו הרחבה [נוסח משולב] לפנסיה חובה לפי חוק הסכמים קיבוציים, התשי"ז - 1957 - (להלן: "צו ההרחבה")) – ראו ע"א 7548/13 שפורן נ' תורג'מן [פורסם בנבו] (27.1.14), וכן ע"א 8930/12 הפניקס הישראלי חברה לביטוח בע"מ נ' טוויג, (ניתן ביום 31.7.14).		חישוב ב': ₪ 452,141	
₪ 2,967,967	₪ 390,000	חישוב א': 7,928,258 ₪ חישוב ב': 7,418,864 ₪	סה"כ
₪ 593,593 בשיעור 20%			ניכוי אשם תורם
₪ 874,913	₪ 874,913 קצבאות נכות כללית ששולמו וקצבאות נכות מהוונות ששולמו	246,989 ₪ (קצבאות ששולמו בעבר + 183,835 (קצבאות מהוונות לעתיד)	ניכויי המל"ל
₪ 1,499,461	נבלעת		סה"כ לאחר ניכוי

1

2

3

סיכום:



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני:

30.4.19

1 265. מהאמור לעיל מתקבלת, אפוא, הערכת הנזקים הבאה:

2

3 כאב וסבל – ₪ 250,000

4

5 הפסד השתכרות בעבר: ₪ 235,845

6

7 הפסד השתכרות בעתיד: ₪ 1,744,483

8

9 הפסד הפרשות המעביד לפנסיה: ₪ 237,639

10

11 הוצאות רפואיות ונסיעות לעבר ולעתיד: ₪ 200,000

12

13 עזרת צד ג' לעבר ולעתיד ₪ 300,000

14

15 -----

16

17 סך הכל ₪ 2,967,967

18

19 ניכויים:

20

21 266. מן הסכום האמור לעיל (סך של 2,967,967) יש לנכות את האשם התורם בשיעור 20%

22

המסתכם בסך 593,593 ₪, כך שהיתרה היא 2,374,374 ₪.

23

24 מיתרת סכום זה, (2,374,374 ₪), יש לנכות את תשלומי המל"ל בסך של 874,913 ₪, כך

25

שהיתרה היא: 1,499,461 ש"ח.

26

27 סוף דבר:

28

29 267. סופו של יום ולאחר כל הניכויים, אני מחייב את הנתבעות, יחד ולחוד, לשלם לתובע את

30

הסכום של 1,499,461 ₪, כפיצויי בגין נזקיו ובהתאם לחלוקה שנקבעה ביניהן.

31

32 268. על הסכום של 1,499,461 ₪ יוסיפו הנתבעות ויישאו בשכר טרחת ב"כ התובע בשיעור

33

20% בתוספת מע"מ. החיוב הוא כאמור בפסק הדין.



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

כן יישאו הנתבעות בהוצאות המשפט, (הכוללות אגרת בימ"ש, שכר עדים וכו'). גם על חיוב זה תחול החלוקה שנקבעה לעיל.

269. הסכומים הנ"ל ישולמו תוך 30 יום מהיום, שאם לא כן יישאו הפרשי הצמדה וריבית כחוק מהיום ועד לתשלום בפועל.

270. בינן לבין עצמן יישאו הנתבעות בחיובים בחלוקה כפי שקבעתי לעיל בסעיף 237 לפסק הדין.

כאמור, חיוב הנתבעות ביחד ולחוד, כך שעל כל אחת מהנתבעות מוטלת החובה לתשלום כל סכום הנזק, הגם שקבעתי חלוקה בהתאם לאחריותה של כל נתבעת.

על כן, במישור היחסים בין הנתבעות לבין עצמן, האחת תהיה זכאית לחזור לשנייה ולדרוש ממנה כל סכום שתשלם מעבר לחלקה באחריות כפי שנקבע לעיל.

תשלומי המל"ל וחלוקתם:

271. בקשר לתביעת המל"ל ובהתאם לכל האמור לעיל אני מקבל את התביעה במובן זה שאני מחייב את המועצה לשלם למל"ל 2/3 מסכום הגמלאות ששילם המל"ל וישלם לתובע וזאת בהתאם לחלוקת האחריות, כפי שנקבעה לעיל.

272. תגמולי המל"ל יחולקו בהתאם לחלוקת האחריות, כפי שנקבעה בפסק הדין.

מכאן שתשלומי המל"ל בסך של 874,913 ₪ יחולקו באותה שיטת חלוקה, קרי על המדינה לשאת ב-1/3 ועל המועצה לשאת ב-2/3. קרי, המדינה תשא בתשלום הסך של 291,638 ₪ מתשלומי המל"ל והמועצה תשא בתשלום הסך של 583,275 ₪..

אשר על כן, על המועצה לשלם למל"ל סכום זה – 583,275 ₪ תוך 30 יום, שאם לא כן, יישא הפרשי הצמדה וריבית כחוק מהיום ועד לתשלום בפועל.

לעניין אופן תשלום הסכום הנ"ל, (הסך של 583,275 ₪), המגיע למל"ל מהמועצה, תפעל האחרונה בהתאם לבקשת המל"ל כמפורט להלן בסעיף 273.



בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 53057-10-12 פלוני ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

תיק חיצוני :

30.4.19

273. באשר לבקשת המל"ל כעולה מסיכומיה, ש :

"היה וייקבע בית המשפט כי קיימת אחריות לנתבעת 1, (המדינה – כ. ס.), הרי שאת שיעור אחריותה יש לנכות משווי תביעת המל"ל".

ועל כך אני מורה.

כפועל יוצא מהאמור לעיל ובהתאם לבקשת המל"ל - התובע 2, מהסכום שאמורה המועצה לשלם לו - למל"ל, בסך של 583,275 ₪ (ראו סעיף 272 לעיל), יועבר על ידי המועצה הסך של 499,820 ₪ (חלקה של המדינה ביתרת הפיצויים שמגיעים לתובע כאמור בסעיף 268 לעיל – 1/3 מהסך של 1,499,461 ₪), החלק שתשלמו מוטל על המדינה בפיצוי התובע בגין נזקיו כמפורט לעיל, אולם היתרה בסך 83,455 ₪ תשלם המועצה למל"ל במועד שנקבע לעיל.

במידה ויגיעו לתובע סכומים נוספים ואחרים בשל שכר טרחת עו"ד, הוצאות משפט, אגרות וכו' יהיה התובע רשאי לדרוש זאת מהנתבעות ביחד ולחוד והן ישאו בתשלום סכומים אלו בכפוף לחלוקה שנקבעה ביניהן.

בנסיבות העניין אינני עושה צו להוצאות ושכר טרחה ביחס לתביעת המל"ל.

המזכירות תודיע לצדדים ותמציא להם העתק פסק הדין.

ניתן היום, כ"ה ניסן תשע"ט, 30 אפריל 2019, בהעדר הצדדים.

כמאל סעב, שופט